

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

(Μάιος 1941)

Χάρται : 1 :200.000 Χανιά, **Ρέθυμνον -Ηράκλειον, Νεάπολις** - Σητεία, **Καστέλλιον** - Σφακιά

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γερμανικά Σχέδια **διά τήν Ν.Α. Εύρωπην**

α. Δέκα έξ ημέρας μετά τήν έναρξιν του Έλληνοϊταλικού πολέμου (12 Νοεμ. 1940) ό Χίτλερ **εις** οδηγίας επιχειρήσεων εκδηλώνει τάς προθέσεις του διά τήν κατάληψιν της Ελλάδος, ίνα καταστή δυνατή ή χρησιμοποίησις των γερμανικών εναέριων δυνάμεων εναντίον στόχων **εις** τήν Άνατολικήν Μεσόγειον και ίνα διασφάλισις τό νότιον πλευρόν κατά τάς μελλοντικούς **εις** Ρωσίαν επιχειρήσεις του.

β. Βραδύτερον, τήν 13ην Δεκ. 1940, εκδίδεται ή ύπ' άριθ. 20ή διαταγή γενικών κατευθύνσεων, διά της όποιας καθωρίζετο ή αποστολή της αεροπορίας καθ' όλας τάς φάσεις της επιθέσεως κατά της Ελλάδος και, έφ' δσον καθίστατο δυνατόν, έπρεπε νά καταληφθούν Βρεττανικά σπηρίγματα επί των Ελληνικών νήσων δι' αποβάσεων από αέρος.

γ. Κατά τήν εξέλιξιν της Γερμανικής Επιθέσεως εναντίον τής Ελλάδος και έν όψει των ανωτέρω προθέσεων του Χίτλερ, ό Πτέραρχος Λώρ (Loehr), Διοικητής του 4ου Γερμανικού Αεροπορικού Στόλου, **εις** τόν όποιον ειχον άνατεθή άι αεροπορικοί επιχειρήσεις **εις** τήν **Ν.Α.** Εύρωπην, ύπέβαλεν **εις** τόν Στρατάρχη ν ΓκαΤρικ (τήν 15ν ν Άπρ. 1941) σχέδιον περί καταλήψεως τής Κρήτης, τό όποιον ειχεν έκπονηθή υπό του Άντιπεράρχου Στούντεντ (Student) Διοικητού του ΧΙ Αεροπορικού Σώματος. Τήν αυτήν ήμέραν, ή Ανωτάτη Διοίκησις του Στρατού υπέβαλε σχέδιον περί καταλήψεως τής Μάλτας.

δ. Τήν 20ήν Άπρ. 1941 ό Χίτλερ, επειδή άι διατιθέμενοι δυνάμεις δέν έπήρκουν διά τήν έφαρμογήν και των δύο σχεδίων (κατάληψις Μάλτας και Κρήτης), έν συσκέψει **εις** τήν οποίαν συμμετείχε και ό Στούντεντ, απεφάσισε νά προηγηθή ή έπιχειρήσις πρός κατάληψιν της Κρήτης.

2. Κατάστασις **εις** τήν Κρήτην

α. Μέ τήν είσοδον **εις** τόν πόλεμον τής "Ελλάδος, οι Βρεττανοί αναλαμβάνουν τήν εύθύνην ασφαλείας τής Κρήτης από συμφώνου μετά τής Ελληνικής Κυβερνήσεως και ή εδρεύουσα **εις** Κρήτην νη Μεραρχία μεταφέρεται **εις** Ήπειρον, διά τάς ανάγκας του ύπ' όψιν μετώπου.

β. Ο' Βρεττανοί αρχικώς προέβησαν **εις** τήν όργάνωσιν βάσεως καυσίμων **εις** τόν κόλπον τής Σούδας και άπέστειλον διαδοχικώς διά τήν άσφάλειαν τής νήσου έλαχίστας δυνάμεις, δεδομένης τής κυριαρχίας του Βρεττανικού στόλου **εις** τήν Μεσόγειον. Τιοιουτοτρόπως αφίχθησαν διαδοχικώς μέχρι τέλους Μαρτίου 1941, τό Έπιτελεϊον τής 14ης Βρεττανικής Ταξιαρχίας, τό 2ον τάγμα τής Υόρκης και Λάγκαστερ, τό 2ον τάγμα τής Μαύρης Φρουράς, τό 1ον τάγμα των Ουαλλών, μία Μονάς Καταδρομών μικράς δυνάμεως διά τήν ένέργειαν εγχειρημάτων, κατά τής Δωδεκανήσου, μερικά Μονάδες Α/Α πυροβολικού και μερικοί βοηθητικοί σχηματισμοί.

Η 14η Β.Τ. είχε ως αποστολή να προάσπισε την ναυτική βάση ανεφοδιασμού εις τόν κόλπον τής **Σούδας** και έν συνεργασία μετά τών Ελληνικών δυνάμεων να έμποδίσει και να απόκρουση κάθε απόπειρα έν εισβολής του **εχθρού** εις τήν νήσον.

. γ. Από τής 1ης Μαρτίου 1941 ή κατά τής Ελλάδος Γερμανική Έπιθεσις άνεμένετο από ημέρας εις ημέραν, μετά τήν είσοδον εις Βουλγαρίαν τών εις Ρουμανίαν σταθμευόντων Γερμανικών στρατευμάτων. Ταυτοχρόνως, τά βουλγαρικά αεροδρόμια καταλαμβάνοντο υπό τών Γερμανικών Αεροπορικών Μονάδων. Η νέα αυτή απειλή ώδήγησε τό Βρεττανικόν Στρατηγείον εις τήν απόφασιν, ότι ή Κρήτη έπρεπε να παύσει θεωρούμενη ως μία άπλή βάση εφοδιασμού εις καύσιμα και ότι έπρεπε να οργανωθή ως μία βάση Ναυτική και Αεροπορική, ή δέ σχετική απόφασις **ελήφθη** τήν 1ην Απριλίου του 1941.

Τήν 29ην Μαρτίου απεστάλη εις τήν νήσον ό Διοικητής τής ΜΝΒΔΟ (MOBIL NAVAL BASE DEFENSE ORGANISATION -"Οργανισμός Κινητής Αμύνης Ναυτικών Βάσεων") "Υποστράτηγος Ούέστων, μέ έντολην να μελετήσει τό όλον θέμα τής αμύνης τής νήσου. Τήν 15ην Απριλίου 1941 ύπέβαλεν έκθεσιν κατά τήν οποίαν ή Σούδα και τό Ηράκλειον εθεωρούντο περιοχά ζωτικής σημασίας και προέτεινε τήν σοβαράν ένίσχυσιν εις δυνάμεις και μέσα. Πρός τάς προτάσεις του ανωτέρω υποστράτηγου συνεφώνησε τό Γενικόν Στρατηγείον Μέσης Ανατολής, πλην όμως ή κατάστασις έν Μέση Ανατολή και α'ι έκ του έν "Ελλάδι αγώνος προκύψασαι άνάγκαι εκκενώσεως τής "Ελλάδος δέν επέτρεψαν τήν πράγμα ¹ τοποίησιν των.

δ. Ένώ συνετελείτο ή έκ τής "Ελλάδος άποχώρησις από 25 έως 30 "Απριλίου (έξεκινώθησαν έν συνόλω 45.000 περίπου άνδρες προς Κρήτην και Αίγυπτον, έκ τών οποίων 25.000 παρέμειναν τελικώς εις τήν Κρήτην, πλείστοι άσπλοι, άνευ ατομικών ειδών και άνευ βαρέος οπλισμού και οχημάτων), διετάχθη ό Διοικητής του Εκστρατευτικού Σώματος εις "Ελλάδα Στρατηγός Ουίλσον (τήν 28ην Απρ. 1941), να μελετήσει και να αναφέρει τας απαιτούμενους προς τούτο .καταλλήλους δυνάμεις έκ τών εις τήν νήσον ευρισκομένων. Αι υπόλοιποι θα μετεφέροντο εις Αίγυπτον, οπου υπήρχε μεγίστη ανάγκη στρατευμάτων.

Κατόπιν γενομένης συσκέψεως, ό Στρατηγός Ουίλσον άνέφερεν, ότι έθέωρει δυνατήν βίαιαν άπόβασιν των Γερμανών από αέρος και θαλάσσης υπό τήν κάλυψιν της αεροπορίας των, οπότε ή επέμβασις του Βρεττανικού στόλου θα ήτο δύσκολος, δεδομένου ότι ή Γερμανική αεροπορική υποστήριξις μιας τοιαύτης επιχειρήσεως ήτο απεριόριστος έν συγκρίσει προς τας δυνατότητας της Βρεττανικής "Αεροπορίας. Υπό τας συνθήκας αυτές ή διατήρησις της νήσου ήτο μία δυσχερής αποστολή, έκτος εάν ήτο δυνατή ή διατήρησις εις αυτήν μιας επαρκούς δυνάμεως Στρατού ξηράς, "Αεροπορίας και Στόλου. Ως έλαχίστας δυνάμεις προέτεινε τρεις ταξιαρχίας των τεσσάρων ταγμάτων, ένα μηχανοκίνητον τάγμα και έπί πλέον τας δυνάμεις τής ΜΝΒΔΟ διά τόν κόλπον της Σούδας.

ε. Τοιουτοτρόπως, άν και ή κατάληψις τής "Ηπειρωτικής "Ελλάδος προεθλέπετο και ή εναντίον τής Κρήτης έπιθεσις εθεωρείτο επικείμενη, οριστικά σχέδια δέν είχαν έκπονηθή. "Επίσης ούτε α'ι προπαρασκευαί αμύνης κατά σοβαρόν εκτάσεως εχθρικής προσβολής είχαν αρχίσει ακόμη μέχρι τέλους Απριλίου, καιτοι από εξαμήνου ή Κρήτη έτέλει υπό Βρεττανικήν εύθύνην. Η Κρήτη, παρά τας περι του αντιθέτου απόψεις του Βρεττανού Πρωθυπουργού, ό όποιος έφλοδοξεί να 'ίδη τήν Κρήτην οργανουμένην εις ένα δεύτερον Σκάπα Φλόου (έκ των σπουδαιότερων βάσεων του Βρεττανικού στόλου εις τόν

Ατλαντικόν εἰς τὰς Ὀρκάδας νήσους), πόρρω ἀπέχε τοῦ νά δύναται νά ἀμυνθῆ ἐναντίον Ἰσχυράς ἐχθρικής ἐπιθέσεως.

3. Ἐνίσχυσις τῆς Ἀμύνης τῆς Κρήτης δι' Ἑλληνικῶν Δυνάμεων

α. Τήν V Μεραρχίαν μεταφερθεῖσαν εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Ἑλλάδα, ἀντικατέστησεν ἡ ὑπ' αὐτῆς συγκροτηθεῖσα Στρατιωτική Διοίκησις Χανίων, ἔχουσα ὑπό τὰς διαταγὰς τῆς τῆς ἔμπεδα Χανίων, Ρεθύμνου καί Ἡρακλίδιου. Ὑπό των Ἐμπέδων ὠργανώθησαν συνολικῶς τρία τάγματα πεζικοῦ, των δύο λόχων ἐκάστον καί διμοιρίας πολυβόλων Σαϊντ Ἐτιέν. Διά τῆς δυνάμεως αὐτῆς καί διὰ των εἰς τήν νήσον Βρεττανικῶν δυνάμεων, ἐφρουρεῖτο ἡ νήσος ὑπό τήν κάλυψιν τοῦ Βρεττανικοῦ στόλου τῆς Μεσογείου. Κατά μήνα Ἰανουάριον **1941** τὰ τρία τάγματα μετεφέρθησαν εἰς τήν Ἠπειρωτικήν Ἑλλάδα. Τοιοῦτοτρόπως παρέμειναν εἰς τήν νήσον οἱ πυρήνες των Ἐμπέδων, μέ δύναμιν κυρίως ἐκ διερχομένων οπλιτῶν καί μέ ὀπλισμόν **1000** ἐν ὧν τυφεκίων Γκρά, μίας δωδεκάδος πολυβόλων Σαϊντ-Ετιέν καί τεσσαράκοντα περίπου οπλοπολυβόλων ὑπόδ. **1915**.

β. Πρός ἐνίσχυσιν τῆς ἀμύνης τῆς νήσου ἀπεφασίσθη ὑπό τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖου κατά τόν μήνα Δεκεμβρίον **1940**, ἡ ὀργάνωσις Μονάδων Πολιτοφυλακῆς, ἀποστολή των ὁποίων θά ἦτο ἡ ἀσφάλεια τεχνικῶν ἔργων καί εὐπαθῶν ἐν γένει σημείων ἀπό ἐνδεχομένην δράσιν ἀλεξιπτωτιστῶν ἢ ἀμφίβιον ἐνέργειαν, ἡ δὲ δύναμις των θά ἀνήρχετο εἰς **3.000** περίπου ἀνδρας. Κατά τόν μήνα Φεβρουάριον **1941** ἡ δύναμις τῆς πολιτοφυλακῆς ἠλαττώθη εἰς **1500** περίπου καί ὠργανώθησαν τελικῶς τέσσαρα τάγματα, ἓνα δι' ἕκαστον Νομόν. Οἱ Βρεττανοὶ εἶχον ὑποσχεθῆ τόν ἐξοπλισμόν τῆς πολιτοφυλακῆς, πλην ὅμως μέχρι τῆς γερμανικῆς ἀεραποβατικῆς ἐνεργείας δέν ἐπραγματοποιήθη.

γ. Κατά τόν μήνα Μάρτιον τοῦ 1941, πρὸς ἐνίσχυσιν των ἐν Κρήτῃ δυνάμεων, μετεφέρθη εἰς αὐτήν ἡ Σχολή οπλιτῶν χωροφυλακῆς, συνολικῆς δυνάμεως 15 Ἀξιωματικῶν καί 900 περίπου οπλιτῶν, ἐγκατασταθεῖσα εἰς Ρέθυμνον.

Ἐπίσης, ἡ πρόθληψις τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου ἐκτός τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος καί ἵνα οἱ κληθέντες πρὸς ἐκπαίδευσιν νεοσύλλεκτοι κλάσεων 1940 καί 1941 ἐκπαιδευθῶν ἀπερίσπαστοι κατά τό δυνατόν ἐκ των πολεμικῶν γεγονότων, ὠδήγησε τήν ἑλληνικήν στρατιωτικήν Ἡγεσίαν εἰς τήν ἀπόφασιν ὅπως μεταφέρῃ εἰς Κρήτην τό 2ον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἀπριλίου 1941 οκτώ τάγματα ἐκ τῶν κέντρων ἐκπαιδεύσεως Πελοποννήσου. Οἱ ἐν λόγω νεοσύλλεκτοι εἶχον τύχει μιάς ὀλιγοήμερου καί ὑποτυπώδους ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ Στρατιωτική Σχολή Εὐελπίδων μετεκινήθη διὰ βενζινοπλοῖων, ἀφίχθεῖσα εἰς Κολυμπάρι Χανίων τήν 29ην Ἀπρ. 1941, δι' αὐθορμήτου ἐνεργείας ὠρισμένων αξιωματικῶν καί τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς.

4. Κάθοδος τοῦ Βασιλέως καί τῆς Κυβερνήσεως εἰς Κρήτην

α. Ὅτε πάσα ἐλπίς δυνατότητος συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος εἰς τήν ἡπειρωτικήν Ἑλλάδα ἐξέλιπεν, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Γεώργιος Β' καί ἡ κυβερνήσις Τσουδεροῦ ἀπεφάσισαν τήν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος, ὅπου ἦτο δυνατόν νά διεξαχθῇ αὐτός, σύμφωνα πρὸς τήν γενικήν γραμμὴν τῆς Ἐθνικῆς καί ἐντιμου πολιτικῆς, τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ἠκολούθησεν ἐναντι τῶν φίλων καί συμμάχων τῆς καί ἐναντι τοῦ αὐτοῦ τῆς.

β. Διά τούτο, ό βασιλεύς μετά του πρίγκιπος Πέτρου, ό Πρωθυπουργός Έμμ. Τσουδερός και μερικά μέλη τής Κυβερνήσεως, επιβαίνοντες βρεττανικού υδροπλάνου, αφίχθησαν τήν 23ην "Απριλίου εις Κρήτην. Ή προσθαλάσσωσις του υδροπλάνου έγινεντο εις τόν κόλπον τής Σούδας, ό όποιοι μόλις πρό ολίγου είχε βομβαρδισθή. Τήν Ϊδιαν ήμέραν διά διαγγέλματος προς τόν "Ελληνικόν Λαόν και δι' αυτού προς τόν κόσμον όλόκληρον, ό βασιλεύς «διαδήλωνε τήν απόφασιν του έθνους, όπως συνεχίση τόν αγώνα μέχρι τής τελικής νίκης».

γ. Μετά του βασιλέως αφίχθη εις τήν Κρήτην και ό εις τήν Ελλάδα πρεσβευτής τής Μ. Βρεττανίας. Ό Βασιλεύς και ή Κυβέρνησις από τών πρώτων **ωρών** ;τής αφιξεώς των ήρχισαν τήν προσπάθειαν διά νά επιτύχουν τόν έξοπλισμόν τών κατοίκων και του εις Κρήτην "Ελληνικού Στρατού, ως και τήν ίσχυροποίησιν τών εις τήν Κρήτην Βρεττανικών δυνάμεων, και μάλιστα εις αεροπορίαν. Προέβησαν προς τούτο εις έντονους ενεργείας, τόσοσν προς τάς έν Κρήτη Βρεττανικάς Στρατιωτικάς "Αρχάς, όσον και προς τήν Βρεττανικήν Κυβέρνησιν μέσωσ του έν Κρήτη Βρεττανου πρεσβευτου.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

5. Στρατιωτική Αξία τής Νήσου

α Ή Κρήτη., κειμένη εις τό μέσον τής Ανατολικής λεκανής τής Μεσογείου, αποτελεί φυσικόν τμήμα τής προστατευτικής γραμμής Γιβραλτάρ - Μάλτα - Κύπρος - Συρία, υπό τήν κάλυψιν τής όποιας και μόνον ήτο δυνατόν νά εκτελούνται κατά τήν διάρκειαν του "Β' Παγκοσμίου Πολέμου αι διά τής διώρυγος του Σουέζ προς τήν Μ. Βρεττανίαν μεταφοραί έκ τών πηγών ανεφοδιασμού τής Αυστραλίας και Ινδιών, ως και έκ τής Μεγάλης Βρεττανίας προς τήν Μ. 'Ανατολήν διά τάς ανάγκας τών έκεΤ διεξαγόμενων επιχειρήσεων, έκτος, εννοείται, τών διά του γύρου τής Αφρικής. Ευνόητος τυγχάνει ή κεφαλαιώδης σημασία τήν οποίαν είχε διά τούς Βρεττανούς, ή παρ' αυτών κατοχή τής νήσου ή τουλάχιστον ή παραμονή αυτής εις φιλίας χείρας.

β. Κατεχόμενη υπό τών συμμαχικών δυνάμεων, ή Κρήτη παρείχε τά κάτωθι πλεονεκτήματα :

(1) Παρενέθαλλε μεγάλας δυσχέρειας εις τήν έχθρικήν αεροπορίαν διά τήν ενέργειαν προσβολών κατά τών εις τήν Βόρειον 'Αφρικήν Βρεττανικών βάσεων, τών εχθρικών αεροπορικών δυνάμεων υποχρεομένων νά εξορμούν έκ μακροκρυσμένων αεροδρομίων.

(2) Ήδύνατο νά χρησιμοποιηθή υπό τών συμάχων ως προκεχωρημένη αεροναυτική βάση, ή οποία θά άπετέλει σοβαράν άπειλήν κατά τών ρουμανικών πηγών πετρελαίου και λοιπών εις τήν Ν.Α. Ευρώπην στόχων και ως τοιαύτη αμφιβίων επιχειρήσεων προς τάς άκτάς και νήσους του Αιγαίου και τής Δωδεκανήσου, τής οποίας θά ήλεγχε τήν θαλασσίαν και έναέριον έπικοινωνίαν μετά τής λοιπής Ευρώπης. Ή νήσος έμειονέκτει κατά τό **δψ οί** ζωτικοί χώροι αυτής εύρίσκοντο επί τής βόρειας ακτής, υποκείμενοι εις αίφνιδιαστικήν από **αέρος** προσβολήν.

(3) Ήπί πλέον ή Κρήτη ήτο πολύτιμον έθνικόν έδαφος, ή δέ διατήρησις αυτής ελευθέρας, είχε τεραστίαν έθνικήν, ήθικήν και πολιτικήν σημασίαν διά τήν Ελλάδα, διότι **εις** τήν έξεταζομένην χρονικήν περίοδον ήτο τό μόνον ελεύθερον τμήμα τής Ελληνικής επικρατείας διαθέτον 'Ελληνικήν και Βρεττανικήν πολεμικήν Ϊσχύν και ύφίστατο ακόμη έννοια και ουσία Ελευθέρου Ελληνικού Κράτους, διά τής παρουσίας του Βασιλέως, τής Κυβερνήσεως, ως και εθνικών ένοπλων δυνάμεων.

γ. "Αντιθέτως, καταλαμβάνομενη ή Κρήτη υπό του Άξονος, παρείχεν εις τάς δυνάμεις αυτού τά εξής στρατηγικά πλεονεκτήματα:

(1) Ἐπέτρεπεν άμεσον άεροπορικήν άπειλήν τών διά τής Μεσογείου διενεργουμένων μεταφορών τών αντιπάλων του καί εναντίον του Βρεττανικού Στόλου, τόν όποιον ήδύνατο νά άπωθήση πρός τά παράλια τής Βορείου "Αφρικής καί νά διευκολύνη κατόπιν τούτου τήν δράσιν του "Ιταλικού Στόλου εις τήν Μεσόγειον.

(2) Άπετέλει βάσιν έξορμήσεως πρός τόν χώρον τής Μέσης Ανατολής καί γενικώτερον τής Βορείου Αφρικής.

(3) Καθίστα, τής Τουρκίας παραμενούσης ουδέτερας ή φίλης του "Αξονος, τό Αιγαίον άξονικήν λίμνην επικοινωνούσαν άνευ ναυτικής οχλήσεως μετά τών λιμένων του Ευξεινού, ως καί τής Αδριατικής διά του Ισθμού τής Κορίνθου.

6. Εδαφική Διαμόρφωσις - Εγκαταστάσεις

α. Από απόψεως μορφολογίας εδάφους, ή Κρήτη κατά τό πλείστον είναι ορεινή, διασχιζομένη καθ' όλην τήν έκτασιν αυτής έκ Δυσμών πρός Ανατολάς υπό υψηλών καί απόκρημνων ορέων. Εις τό βόρειον διαμέρισμα, λόγω τών ομαλών κλίσεων τών πρός τήν θάλασσαν κατερχομένων αντερεισμάτων, δημιουργούνται λίαν εύρεΐται κοιλάδες, ομαλοί αιγιαλοί μέ αμμώδεις άκτάς καί φυσικοί λιμένες, όπως ή κοιλάς Άλικουανού-Αγυΐας, οΐ αιγιαλοί Καστελλίου, Γεωργιουπόλεως, Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου, λίαν κατάλληλοι δι' αποβάσεις άπό θαλάσσης ή άερος καί ό λιμνί τής Σούδας. Αντιθέτως εις τό Νότιον διαμέρισμα, λόγω τών απότομων κλίσεων τών οροσειρών μέχρι τής θαλάσσης, δέν υπάρχουν φυσικοί λιμένες, πλην μικρών όρμων, όπως ό τής Χώρας Σφακιών.

β. Από απόψεως συγκοινωνιών, ή μόνη κυρία οδική αρτηρία έβαινε κατά μήκος τής Βόρειας ακτής, σκυρόστρωτος κατ' έκείνην τήν έποχήν, καί συνέδεε τό Καστέλλι μέ τό Μάλεμε, τά Χανιά, τό Ρέθυμνον, τό Ήράκλειον, τόν Άγιον Νικόλαον καί τήν Σητεΐαν καί πρός Νότον τήν Ήράπετραν. Ακόμη χειρότερα ήτο ή κατάστασις τών κατευθυνόμενων **οδών** άπό Βορρά πρός Νότον. Από τό Μάλεμε πρός Παλιοχώραν καί άπό τό Ήράκλειον πρός τό Τυμπάκι άμαξίται **οδοί** απλής κυκλοφορίας κατηυθύνοντο πρός τάς Νοτίας άκτάς, ένώ 5 χιλ. ανατολικώς τής Σούδας καί άπό τό Ρέθυμνον, παρόμοιοι **οδοί** έφθανον περι τό δύο χιλιόμετρα άνωθεν τών όρμων Χώρας Σφακιών καί τής Πλάκας, αντιστοιχως.

γ. Τό Ήράκλειον ειχεν εκσυγχρονισμένος λιμενικός εγκαταστάσεις, εις τάς όποιας ήδύναντο νά προσδένωνται πλοία εκτοπίσματος μέχρι 3000 τόννων, ένώ εις τόν κόλπον τής Σούδας δέν ύπήρχον σοβαρά εγκαταστάσεις. Εΐς τά Χανιά αΐ παλαιά προκυμαΐα δέν ήδύναντο νά δεχθούν τίποτε άλλο παρά μόνον πολύ μικρά σκάφη καί εις τό Ρέθυμνον τά πλοία ήδύναντο νά εκφορτωθούν μόνον διά φορτηγίδων.

δ. "Ενα σύγχρονον δι' έκείνην τήν έποχήν άεροδρόμιον ειχε κατασκευασθή εις τό Ήράκλειον, ένώ εις τό Μάλεμε ενας ημιτελής διάδρομος προσγειώσεως ήτο διηυθετημένος επί τής άμμου καί εις τό Ρέθυμνον μία στενή λωρίς προσγειώσεως έβαινε παραλλήλως πρός τήν οδόν 10 χιλ. ανατολικώς τής πόλεως, πλησίον του χωρίου Πηγή. Εΐς τό Μάλεμε καί τό Ρέθυμνον οι διάδρομοι προσγειώσεως δέν επέτρεπον τήν προσγειώσιν καταδιωκτικών αεροπλάνων καί μόνον τό άεροδρόμιον του Ηρακλείου ήτο κατάλληλον πρός τούτο. Από πλευράς επικοινωνιών, αΐ τηλεγραφικοί καί τηλεφωνικοί τοιαύται ήσαν στοιχειώδεις, ένώ βαθέα υποβρύχια καλώδια συνέδεον τήν Σούδαν καί τό Ήράκλειον μέ τήν Άλεξάνδρειαν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ - ΔΙΑΤΑΞΙΣ 7. Γερμανικών

Δυνάμεων α. Κατάστασις

(1) Βάσει του υπό του Πτέραρχου Λώρ υποβληθέντος σχεδίου του Στούντεντ καί τών αποφάσεων του Χίτλερ, **εξεδόθη** τήν 25ην Απριλίου 1941 ή ύπ' αριθ. 28 διαταγή γενικών κατευθύνσεων, διά τήν υπό συνθηματικήν όνομασίαν «Ερμής» επιχείρησιν προς κατάληψιν τής Κρήτης, μέ σκοπόν τήν χρησιμοποίησιν τής νήσου, ώς αεροπορικής βάσεως εναντίον τής Αγγλίας εις τήν Άνατολικήν Μεσόγειον.

(2) Διά τής διαταγής αυτής, ή Ανωτάτη Διοίκησις τής επιχειρήσεως ανετέθη **εις** τόν Στρατάρχην τής αεροπορίας Γκαίρικκ. Η τακτική προπαρασκευή αυτής **εις** τόν Διοικητήν του 4ου αεροπορικού Στόλου, Πτέραρχον Λώρ. Η Διοίκησις τών διά τήν Κρήτην χρησιμοποιηθησομένων **ισχυρών** δυνάμεων του ΧΙ Σώματος Αεροπορίας εις τόν Άντιπτέραρχον Στούντεντ. Τό VIII Σώμα Αεροπορίας, υπό τόν Άντιπτέραρχον Φόν Ριχτχόφεν (von Richthofen), θά ανελάμβανε να εξασθένηση πρό τής ημέρας τής επιθέσεως τήν άμυναν καί έπειτα θά ύπεστηρίζε τάς άεραποβάσεις καί τάς επί του εδάφους ενεργούσας δυνάμεις. Ο Άντιπτέραρχος Κόνραντ (Conrant) διετάχθη να μελετήσει καί να ένεργήση τάς δι' αεροπλάνων καί άνεμοπλάνων μεταφοράς τών Μονάδων καί φοδηίων. **Εις** τόν Διοικητήν τών Ναυτικών δυνάμεων Ν.Α. **Ευρώπης**, ύποναύρχον Σχούστερ (SCHUSTER), ανετέθη να οργάνωση τάς θαλάσσιαις μεταφοράς τάς άφορώσας τήν επιχείρησιν, δι' όλων τών **εις** τήν διάθεσίν του μέσων.

(3) Ο Μουσοσολίνι έζήτησεν όπως εις τήν επιχείρησιν συμμετάσχη καί ο Ιταλικός Στρατός, ενεργών έκ Δωδεκανήσου διά δυνάμεως ενισχυμένου Συντάγματος, αποβιβαζομένου εις τάς Ανατολικάς άκτάς τής νήσου.

(4) Χαρακτηριστικόν μειονέκτημα τών πλείστων προς χρησιμοποίησιν αεροδρομίων (εις Ήπειρωτικήν Ελλάδα), ήτο ή έλλειψις διαδρόμων προσγειώσεως έκ σκυροδέματος ασφάλτου ή μεταλλικών πλαισίων. Αποτέλεσμα τούτου ήτο ή άνύψωσις πυκνών νεφών κονιορτού κατά πάσαν άπογείωσιν καί προσγειώσιν. Κατά τήν προπαρασκευήν τής επιθέσεως κατεβλήθη προσπάθεια διά τήν άρσιν του κωλύματος τούτου καί έγένετο πρόβλεψις συγκεντρώσεως πυροσβεστικών αντλιών καί άλλων μέσων, διά τήν έξάλειψιν του κονιορτού.

(5) Υπελογίσθη ότι θά άπητείτο διάστημα δύο εβδομάδων διά τήν συγκέντρωσιν του προσωπικού καί υλικού. **ΑΙ** Μονάδες μεταφορών δέν εύρίσκοντο εις Ελλάδα κατά τήν εποχήν εκείνην. Η 7η Μεραρχία Αλεξιπρωτιστών, πλήν **ενός** Συντάγματος, εύρίσκετο **εις** τά στρατόπεδα εκπαιδεύσεως τής Γερμανίας. Μεταξύ 10ης καί 12ης Μαΐου είχαν καθορισθή τά αεροδρόμια καί ο'ι χώροι πλησίον τών οποίων θά κατηλύζετο εκάστη Μονάς καί μέχρι τής 16ης Μαΐου έγένετο ή συγκέντρωσις τών Μονάδων εις τούς χώρους τούτους.

(6) Τήν 18ην Μαΐου προσεγειώθησαν εις τά αεροδρόμια ο'ι σχηματισμοί τών μεταφορικών αεροπλάνων. Τήν 19ην Μαΐου συνεπληρώθη ή κατανομή εις τά αεροδρόμια τής απαιτουμένης βενζίνης επιχειρήσεων έκ 10.000.000 λίτρων.

β. Διάταξις

Διά τήν έκτέλεσιν τής Επιχειρήσεως «Ερμής», **ο** Διοικητής τών δυνάμεων τής Επιχειρήσεως Πτέραρχος Λώρ, διέθετε:

(1) Τό Έπιτελεῖον τῆς IV Αεροπορικής δυνάμεως (Κηφισιά).

(2) Τάς ἀεροκινήτους δυνάμεις τοῦ XI Αεροπορικοῦ Σώματος ὑπό τόν Ἀντιπέραρχον Στοῦντεντ,ήτοι:

- Τήν 7ην Μερραρχίαν Ἀλεξιπρωτιστῶν τῶν τριῶν Συνταγμάτων ἐκ τριῶν Ταγμάτων ἕκαστον καί Μερραρχιακῶν Μονάδων.
- Τό Σύνταγμα "Εφόδου" Ἀλεξιπρωτιστῶν, τῶν τεσσάρων Ταγμάτων.
- Τήν 5ην ὀρεινήν Μερραρχίαν, ἐνισχυμένην διά Μονάδων τῆς 6ης Μερραρχίας.
- Τήν "Αεροπορίαν μεταφορῶν τοῦ XI "Αεροπορικοῦ Σώματος μέ 600 μεταφορικά αεροπλάνα καί 100 περίπου ἀνεμοπλάνα.

(3) Τό VIII Ἀεροπορικό Σώμα ὑπό τόν Ἀντιπέραρχον Φόν Ριχτχόφεν μέ 60 αεροπλάνα ἀναγνώρισεως, 280 βομβαρδισμοῦ, 150 βομβαρδισμοῦ καθέτου ἐφορμήσεως καί 180 διώξεως ἐκ τῶν ὁποίων 90 μακράς ἀκτίνος.

(4) Τάς ὑπό τόν Διοικητήν τῶν Ναυτικῶν δυνάμεων Ν.Α. **Ευρώης** ὑποναύαρχον Σχοῦστερ Ναυτικός δυνάμεις.

(5) Τό σύνολον τῶν ὡς ἄνω διατεθεισῶν δυνάμεων πρὸς κατάληψιν τῆς Κρήτης, ἀνήρχετο εἰς 22.750 ἄνδρας, 1370 αεροσκάφη, 70 σκάφη πρὸς μεταφοράν ἀποβατικῶν δυνάμεων καί εφοδίων, υποστηριζόμενα ὑπό μικροῦ ἀριθμοῦ Ἰταλικῶν Ἀντιτορπιλικῶν καί Τορπιλλακά-των. Ἐκ τῶν ἀνδρῶν, θά ἐφόρμων κατὰ τῆς νήσου 750 δι' ἀνεμοπλάνων καί 10.000 δι' ἀλεξιπτῶτων, θά μετεφέροντο δέ εἰς τὰ καταληφθησόμενα αεροδρόμια καί αἰγιαλοῦς 5000 διά μεταφορικῶν αεροπλάνων καί 7000 διά πλωτῶν μέσων.

Σημειοῦται ὅτι, τό VIII Ἀεροπορικό Σώμα ἦτο κατανεμημένον εἰς τὰ αεροδρόμια τῆς Κεντρικῆς καί Νοτιῆς Ἑλλάδος, ὡς καί τῶν νήσων Μήλου καί Καρπάθου. Ἐπίσης ὅτι, αἱ Μονάδες πρὸς ἀεροπορικὴν μεταφοράν μετὰ τῶν αεροσκαφῶν εὑρίσκοντο εἰς τὰ αεροδρόμια Μεγάρων, Τοπῶλια, Δαδίου καί Τανάγρας, τὰ Ἐπιτελεῖα εἰς τό αεροδρόμιον Π. Φαλήρου (Ἑλληνικόν) καί εἰς τό αεροδρόμιον Κορίνθου τὰ εφόδια.

8. Βρεττανο -Ελληνικῶν Δυνάμεων α. Κατάσταση

(1) Τήν 30ήν Ἀπριλίου 1941 ἀφίχθη εἰς τήν Κρήτην ὁ Ἀρχιστράτηγος Μ. Ἀνατολῆς Στρατηγός Ουέιβελ. Εἰς γενομένην κατὰ τήν αὐτὴν ἡμέραν σύσκεψιν, ἀνέθεσε τήν Διοίκησιν τῶν εἰς τήν νήσον Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων εἰς τόν τότε Διοικητὴν τῆς ἀγωνισθείσης εἰς Ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα 2ας Νεοζηλανδικῆς Μερραρχίας (2 ΝΖΜ), Ὑποστράτηγον Φρέυμπεργκ, μέ ἀποστολήν ν' ἀπαγόρευση εἰς τόν ἐχθρὸν τήν χρησιμοποίησιν/ αὐτῆς ὡς αεροπορικῆς βάσεως καί τοιαύτης υποβρυχίων.

(2) Ὁ Διοικητὴς τῆς ἀμύνης ἐμελέτησεν αὐθημερόν τήν κατάστασιν καί διεπίστωσε τὰς τεραστίαις ἐλλείψεις εἰς ὄπλισμόν, πυρομαχικά καί παντοειδῆ ἄλλα εφόδια. Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης διαπιστώσεως ἦτο νά ἀναφέρῃ ὅτι, ἐάν δέν ἐνισχύετο σοβαρῶς ἡ νήσος καί ἐάν δέν διετίθετο Ναυτικὴ καί Αεροπορικὴ προστασία, ἡ ἀπόφασιν περὶ διατηρήσεως τῆς νήσου ἐπρεπε νά ἀναθεωρηθῆ. Ὁ Ουέιβελ τόν ἐπληροφόρησεν ὅτι ἡ παροχὴ αεροπορικῆς υποστηρίξεως ἦτο δύσκολος, ἀλλ' ὅτι ὁ Στόλος τῆς Μεσογείου ἦτο ἔτοιμος νά βοηθήσῃ, ἐάν οἱ Γερμανοὶ ἐπιτίθεντο. Ὅμοίως ὅτι, τό Βρεττανικόν Συμβούλιον εἶχε διατάξει ρητῶς ὡπως ἡ Κρήτη διατηρηθῆ,καί ὅτι ἦτο ἀμφίβηλον ἐάν θά ἐπῆρκει ὁ χρόνος διά νά

πραγματοποιηθή ή εκκένωσης πρό τής αναμενόμενης Γερμανικής επιθέσεως, έστω και εάν άπεφασίζετο αυτή τότε.

(3) Ο Υποστράτηγος Φρέύμπεργκ έκ παραλλήλου ήσυχολήθη δραστηρίως μέ τήν αξιοποίησιν τών εις χείρας του δυνάμεων και μέσων, έν αναμονή τών εις υλικόν ενισχύσεων τās όποιας έζήτησεν. Ατυχώς έκ του άποσταλέντος υλικού όλιγώτερον του ήμίσεος κατέστη δυνατόν νά άφιχθή εις τήν νήσον, λόγω τής δράσεως τής ΆερΘπορίας. Τοιουτοτρόπως μέχρι τών μέσων Μαΐου έξεφορτώθησαν περί τούς 15.000 τόννοι; στρατιωτικού υλικού, ενώ έκ τών άποσταλέντων 27.000 τόννων πυρομαχικών ζωτικής σημασίας, έξεφορτώθησαν όλιγώτεροι τών 3.000 τόννων. Εις τό ανωτέρω υλικόν περιλαμβάνοντο 49 πυροβόλα, Ιταλικά και Γαλλικά έκ λαφύρων, τών 75 και 100 χιλ., τών οποίων πλείστα άνευ εξαρτημάτων και ανταλλακτικών, μερικά δέ και άνευ σκοπευτικών οργάνων, 10 ελαφρά άρματα μάχης, 6 μέσα και αρκετή ποσότης συρματοπλέγματος. Διά του άφιχθέντος τοιούτου υλικού, άναδιωργανώθησαν και έφωδιάσθησαν κατά τό δυνατόν αι εις Κρήτην δυνάμεις.

(4) "Εκτός τών εις υλικόν ενισχύσεων, άπεβιβάσθησαν εις Κρήτην και μερικαί Μονάδες, έκ τών οποίων αξιολογώτεροι αι τοιαύται Α/Α και έπακτίου πυροβολικού τής ΜΝΒΔΟ και τό 2ον Τάγμα του Λάϊτσέστερ.

(5) Η εργασία διά τήν όργάνωσιν τών θέσεων συχεζίζετο εντόνως, μεγάλη δέ μέριμνα κατεβάλλετο διά τήν άπόκρυψιν και παραλλαγήν. Τήν 16ην Μαΐου, ό Διοικητής τών Βρεττανο -"Ελληνικών δυνάμεων τής Κρήτης άνέφερεν, ότι συνεπλήρωσε τό σχέδιον αμύνης τής νήσου και ήτο λιαν αισιόδοξος. Τά στρατεύματα του ήσαν εις καλήν κατάστασιν και ειχον ηθικόν άκμαίον, ήλπιζε δέ ότι μέ τήν βοήθειαν του Βρεττανικού Ναυτικού θά έκράτει τήν νήσον.

β. Διάταξις

Η Γενική διάταξις τών Βρεττανο -Ελληνικών δυνάμεων τό εσπέρας τής 19ης Μαΐου ήτο ή κάτωθι:

(1) Στρατηγεϊον δυνάμεων Κρήτης (Υποστράτηγος Φρέύμπεργκ) εις "Άγιον Ματθαϊόν, περί τά 3 χιλιόμετρα Ανατολικά Χανίων και άπ' ευθείας υπό τās διαταγās του τό 1ον Τάγμα τών Ουαλλών (Σχεδ. 1).

(2) Τομεύς Μάλεμε-"Αγιάς (Σχεδ. 1)

Η 2α ΝΖ Μεραρχία (Ταξιαρχος Πάττικ). Στρατηγεϊον της πλησίον τής διχαλώσεως τών οδών Άλικουανού - Χανίων και Μάλεμε - Χανίων. Διέθετε τās 5ην, 10ην ΝΖ Ταξιαρχίας, τό 20όν ΝΖΤ (4ης ΝΖΤ) υπό τήν 10ην ΝΖΤ και τά 6ον και 8ον Ελληνικά ΣΠ (έκαστον τάγμα νεοσύλλεκτων έκ Πελοποννήσου μετωνομάσθη εις ΣΠ), τήν 27ην και 28ην Μοϊραν πυροβολικού μάχης, τήν 1ην ελαφράν πυροβολαρχίαν, πυροβολαρχίαν και ούλαμόν τής 156ης Έλαφρός Α/Α Μοϊρας, Πυροβολαρχίαν τής 7ης Αυστραλιανής Μοϊρας Α/Α πυροβολικού και τήν βαρεϊαν Α/Α Μοϊραν. Επίσης βαρεϊαν μοϊραν "Επάκτιου αμύνης και πυροβολαρχίαν τής 23ης Α/Α Μοϊρας. Η Μεραρχία επίσης ειχεν ενισχυθή διά 2 μέσων αρμάτων μάχης και 10 ελαφρών, τά όποια έτήρει εις τήν περιοχήν τής 4ης ΝΖΤ.

Όρια : Δυτικόν ό ποταμός Ταυρωνίτης, "Ανατολικόν ό ποταμός Κλαδισός, Βόρειον ή ακτή άπό εκβολών Ταυρωνίτου και Κλαδισού. Τό Νότιον δέν ήτο ώρισμένη εδαφική γραμμή, άλλ' ώρίζετο υπό τής εκτάσεως τών Μονάδων αναλόγως τής αποστολής των.

Υπό τήν Μεραρχίαν ύπήγετο επίσης καί τό 1ον ΣΠ (Έλλην.), άνε-πτυγμένον εις τήν περιοχήν Καστελλίου Κισσάμου.

(3) **Τομεύς Χανίων - Σούδας (Σχέδ. 1)**

Τό Συγκρότημα Μ.Ν.Β.Δ.Ο. (Υποστράτηγος Ούέστν). Στρατηγεῖον εις Χανιά. Διέθετε τό 2ον (έλλην.) ΣΠ, τό έμπεδον τάγμα Χανίων, τό 1ον τάγμα τών Ουάλλών, τό όποιον άνήκεν εις τήν έφεδρείαν τοῦ Διοικητοῦ τής Δυνάμεως Κρήτης, τό 1ον τάγμα τών Ρότζερ, τμήματα πεζικού τών 16ης καί 17ης Αυστραλιανών Ταξιαρχιών, Πεζόμαχα τμήματα τής 106ης Μοίρας Ήπποκινήτου πυροβολικού, 2/2 καί 2/3 Αυστραλιανού Συντάγματος πυροβολικού, ΙΙ Συντάγματος προβολέων καί τών Ούσσάρων τοῦ Νορθάμπερλαντ. "Επίσης τάς Μ καί S ομάδας πυροβολικού έκ 3 Μοιρών (- ούλαμός) Βαρέος Α/Α, 1 Μοίρας, 1 πυροβολαρχίας καί 2 ούλαμών Ελαφρού Α/Α, 1 Σύνταγμα Πυροβολικού καί 1 Μοῖραν προβολέων.

"Ορια: Δυτικόν ό ποταμός Κλαδισσός καί Περιβολιανός, Βόρειον ή ακτή από Κλαδισσόν μέχρι τοῦ ακρωτηρίου Δράπανος. Τό Άνατολικόν καί Νότιον έξηρτώντο έκ τής ισχύος τών μέχρι Δράπανος τεταγμένων τμημάτων της Μ.Ν.Β.Δ.Ο. καί έκ των τοιοῦτων τοῦ 2ου (Ελλ.) ΣΠ, τών τεταγμένων εις τήν περιοχήν Μουρινές καί Περιβολίων.

(4) **Τομεύς Ρεθύμνου - Γεωργιουπόλεως (Σχέδ. 2)**

Ή 19η Αυστραλιανή Ταξιαρχία (Ταξιαρχος Βάζεϋ). Στρατηγεῖον αμέσως Δυτικώς Γεωργιουπόλεως. Ό Τομεύς ήτο διηρημένος εις τρία Συγκροτήματα υπαγόμενα εις τήν 19ην Αυστραλιανήν Ταξιαρχίαν. Τό Συγκρότημα Γεωργιουπόλεως περιελάμβανε τό Στρατηγεῖον τής 19ης Αύστρ. Ταξιαρχίας τά 2/7 καί 2/8 Αύστρ. Τάγματα καί Διμοιρίαν πολυβόλων, τήν 10ην Βαρείαν Μοῖραν επάκτιου Πυροβολικού καί πυροβολαρχίαν τών 7,5 τοῦ 2/3 Αύστρ. Συντάγματος πυροβολικού. Τό Συγκρότημα πόλεως Ρεθύμνου περιελάμβανε τό έμπεδον τάγμα Ρεθύμνου καί τό τάγμα οπλιτών Χωρ/κής. Τό Συγκρότημα "Αεροδρομίου (Πηγής) περιελάμβανε τά 4ον καί 5ον (Έλλην.) ΣΠ, τά 2/1, 2/11 Αύστρ. Τάγματα, δύο διμοιρίας πολυβόλων, 10 πυροβόλα τοῦ 2/3 Αύστρ. Συντάγματος πυροβολικού.

(5) **Τομεύς "Ηρακλείου (Σχέδ. 3)**

Ό Τομεύς περιελάμβανε τήν περιοχήν "Ηρακλείου καί τό Άεροδρόμιον (Ρούσσω).

Ή 14η Βρεττανική Ταξιαρχία (Ταξιαρχος Τσάππελ). Στρατηγεῖον εις Νέαν Άλικαρνασσόν (προάστιον Ανατολικώς "Ηρακλείου καί πλησίον τοῦ Αεροδρομίου). Διέθετε τό 2ον τάγμα Λάιτσεστερ, τό 2ον τάγμα τής Μαύρης Φρουράς, τό 2ον τάγμα τής "Υόρκης καί Λάγγαστερ καί τό 2/4 Αύστρ. Τάγμα (εις περιοχήν αεροδρομίου). Τό 3ον καί 7ον (Έλλην.) ΣΠ καί τό Τάγμα έμπεδών "Ηρακλείου τοῦ 111 "Ελληνικού Στρατιωτικού Διαμερισματος (εις περιοχήν Ηρακλείου). Τήν 234ην Μ.ΠΒ έκ 13 πυροβόλων τών 75 καί 100 χιλιοστών, 2 πυροβόλα "Επάκτιου Πυροβολικού, 14 Ελαφρά Α/Α πυροβόλα, 4 Βαρέα Α/Α. Τήν έσπέραν τής 19ης Μαΐου είχαν άποβιβασθή εις Τιμνάκιον, τό 1ον Τάγμα τοῦ Σκωτικοῦ Συντάγματος τών Άρτζυλ καί Σάτερλαντ Χαϊλάντερς μετά 3 μέσων αρμάτων, διατεθέν εις τόν τομέα "Ηρακλείου. Επίσης ό τομεύς είχε ένισχυθή μέ 2 εισέτι μέσα άρματα καί 6 **ελαφρά** τοιαῦτα.

(6) **"Εφεδρεία**

Ή 4η Ταξιαρχία (18 καί 19 ΝΖ Τάγματα), ανεπτυγμένη εις τήν περιοχήν τής 2ας ΝΖΜ καί τό 1ον Τάγμα τών Ουάλλών.

(7) Αεροπορία

Αεροπορία δέν ύφίστατο εἰς Κρήτην, διότι ἡ ἀρχικῶς παραμείνασα εἰς αὐτήν ἐμφεῖρετο συνεχῶς καί κατόπιν προτάσεως τοῦ Διοικητοῦ τῶν Δυνάμεων Κρήτης, τήν 19ην Μαΐου τὰ ελάχιστα αεροπλάνα ἐτρέπησαν πρὸς τὰ αεροδρόμια τῆς Αἰγύπτου. – Σημειοῦνται ἐπίσης καί τὰ κατωτέρω, ἴητοι:

(1) Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς ἀνδρῶν, πυροβόλων, ἀρμάτων τῶν Μονάδων Κρήτης, ἴητο : Ἑλληνικῶν Μονάδων 474 Ἀξκοί καί 10.977 ὄπλιται. Βρεττανικῶν Μονάδων 1512 Ἀξκοί καί 29.977 ὄπλιται. Ἐπίσης 151 πυροβόλα ἐκ τῶν ὁποίων 62 Α/Α καί 4 Α/Τ, 16 Ελαφρά ἄρματα καί 9 μέσα (πεζικοῦ).

(2) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὡς ἄνω ἀνδρῶν ἴητο ἐπιβλητικὸς, ἄλλα τὰ μέσα πυρὸς ἦσαν πολὺ κάτω τῆς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν παραδεκτῆς ἀναλογίας, εἰς ὅλα τὰ εἴδη ὀπλισμοῦ, ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ τυφεκίου μέχρι τοῦ Α/Α πυροβόλου. Ἐπίσης αἱ Βρεττανικαὶ Μονάδες, πλὴν τῶν ἐγκατεστημένων εἰς Κρήτην, ἦσαν ἐκ τῶν ἐκκενωθεισῶν ἐξ Ἑλλάδος, ἐνθα εἶχον ἀντιμετωπίσει τοὺς Γερμανοὺς καί εἶχον ὑποστή σημαντικὸς φθοράς. Αἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἀφίχθησαν μὲ χαλαρωμένους τοὺς ὀργανικοὺς δεσμοὺς καὶ μὲ ελάχιστα μέσα. Χαρακτηριστικῶς ἀναφέρεται ἡ παντελής ἐλλείψις οχημάτων καὶ βαρέος ὀπλισμοῦ, ἐνῶ πολλοὶ ἄνδρες ἦσαν ἀσπλοὶ καί ἀνευ ατομικῶν εἰδῶν, ἀπάντων ἐγκαταλειφθέντων εἰς τήν Ἑλλάδα. Μερικαὶ ἐξ αὐτῶν εἶχον συγκροτηθῆ ἐν Κρήτῃ ὑπὸ πλεονάζοντος προσωπικοῦ "Ὀπλων καί Ὑπηρεσιῶν, ὡς ὀλόκληρος ἡ 10η ΝΖ Ταξιαρχία.

(3) Ἐκτος τῶν στρατιωτικῶν Μονάδων ὑφίσταντο κατὰ τήν Γερμανικὴν ἐπίθεσιν καὶ πολλὰ τμήματα ἐνόπλων πολιτῶν, συγκροτηθέντα κατ' αὐτήν καί τὸ πλεῖστον ὠπλισθέντα ἐκ Γερμανικῶν (ἐκ τῶν ριπτομένων εἰς τοὺς Ἀλεξιπρωτιστὰς ἢ ἐκ φονευθέντων τοιοῦτων) καὶ Βρεττανικῶν (ἐκ διανομῆς ὑπὸ τῶν Βρεττανῶν ἢ ἐξ ἀρπαγῆς ἐκ Βρεττανικῶν ἀποθηκῶν) πηγῶν. Τὸ ἠθικὸν τῶν τμημάτων αὐτῶν ἴητο εἰς λίαν ὑψηλὸν βαθμὸν.

(4) "Ἀπας ὁ Στόλος τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου ἀπὸ τῆς 16ης Μαΐου ἴητο καταμεμημένος εἰς δύο κλιμάκια καί εὑρίσκετο εἰς τὸ πέλαγος πρὸς Ἀνατολὰς καί Δυσμὰς τῆς Κρήτης, ἐτοιμος νὰ ἐπέμβῃ πρὸς ἀπαγόρευσιν ἀποβάσεως ἀπὸ θαλάσσης.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΑΛΩΝ

9. Γερμανικῶν Δυνάμεων

α. Πληροφορία

Αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας διέθετον οἱ Γερμανοὶ ἦσαν ἀνεπαρκεῖς καί ἐσφαλμένοι. Κατ' αὐτὰς ὑπῆρχον εἰς τήν Κρήτην μόνον 5.000 Βρεττανοὶ, ὠργανωμένοι εἰς δύο Ταξιαρχίας πεζικοῦ καί ἓνα Σύνταγμα πυροβολικοῦ, ὡς καί μερικὰ Ἑλληνικά τάγματα.

β. Σχέδιον Ἐνεργείας (Σχέδ. 1, 2, 3)

(1) Συνθηματικὴ ὀνομασία Ἐπιχειρήσεως «Ἐρμής».

(2) Ἰδέα Ἐνεργείας.

Απόκτησις αεροπορικής υπεροχής καί διατήρησις αυτής. Χρησιμοποίησις τμημάτων Αλεξιπτωτιστών καί προσγειώσις διά άνεμοπλάνων, πρὸς κατάληψιν τῶν αεροδρομιῶν τῆς Κρήτης μὲ κυρίαν προσπάθειαν **εἰς** Μάλεμε. Καταλαμβανόμενων τῶν αεροδρομιῶν ἀεραπόβασις Μονάδων ορεινῶν κυνηγῶν πρὸς πλήρη κατάληψιν τῆς νήσου. Ἐνίσχυσις τῶν Μονάδων Μάλεμε (κυρία προσπάθεια), δι' ἀποβάσεως δυνάμεων εἰς τὰς πλησίον τούτου ἀκτὰς, μεταφερομένων διά πλωτῶν μέσων. Ἐπίσης ἀποβίβασις ἀπὸ θαλάσσης Ἰσχυροῦ Κλιμακίου πυροβολικοῦ, αρμάτων, οχημάτων καί ἡμιόνων πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δυνάμεων ἐδάφους. Ἡ ἐπιχείρησις θά διεξαχθῆ εἰς δύο φάσεις καί ὑπὸ τριῶν ομάδων, ἴτοι «Κομήτης», «Ἄρης» καί «Ὠρίων». (Ἡ ἐπιχείρησις ἐκλιμακώθη εἰς δύο φάσεις μὴ κατάστασις δυνατῆς τῆς ταυτοχρόνου εναερίου υποστηρίξεως καί εἰς τὰς τρεῖς ομάδας). Ἐἰδικώτερον: **(α)** Α' Φάσις

"Ὁρα Η: ἡ 0800/20 - 5 - 1941. Ρῖψις τῆς ομάδος «Κομήτης» καί τοῦ Α' κλιμακίου τῆς ομάδος «Ἄρης», **(β) Β' Φάσις**

"Ὁρα Η+ 8: ἡ 1600/20-5- 1941. Ρῖψις τοῦ Β' κλιμακίου τῆς **ομάδος** «Ἄρης» καί τῆς **ομάδος** «Ὠρίων».

(γ) Τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς ἐπιχειρήσεως (21 - 5 - 41) ἐνίσχυσις τοῦ ἀγώνος διά θαλάσσιας μεταφορὰς Μονάδων.

(3) Ἀποστολαί

– Ὅμας «Κομήτης»: Διοικητής, ὁ Διοικητής τοῦ Συντάγματος ἐφόδου. (Υπτγος Μάιντλ). Δύναμις: Σύνταγμα ἐφόδου μείον δύο Λόχοι. Ἀεραποβατικὴ ἐφόδος (ώρα Η) πρὸς κατάληψιν τοῦ αεροδρομίου Μάλεμε ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας. Ἐν συνεχείᾳ προέλασις πρὸς Ανατολάς πρὸς ἀπό-κτῆσιν συνδέσμου μετὰ τμημάτων τοῦ Α' κλιμακίου τῆς ομάδος «Ἄρης»- ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας.

– Ὅμας «Ἄρης»: Διοικητής, ὁ Διοικητής τῆς 7ης Μεραρχίας (Υποπτεράρχος Σούσμαν). Α' Κ λ ι μ α κ ι ο ν : Διοικητής, ὁ Διοικητής τοῦ 3ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστῶν (Σχης Χάιντριχ). Δύναμις τὸ 3ον Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστῶν (3ον ΣΑ), Μεραρχιακαὶ Μονάδες καί δύο λόχοι τοῦ Συντάγματος Ἐφόδου. Ἀεροπόβασις τοῦ 3ου ΣΑ εἰς τὴν κοιλάδα Ἀγυιάς (ώρα Η) πρὸς κατάληψιν ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν Χανίων καί ἐντὸς τῆς επομένης τῆς Σούδας. Ταυτοχρόνως προσγειώσις των 2 Λόχων (Σ. Ἐφόδου) δι' άνεμοπλάνων ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας Ἀνατολικῶς καί Νοτίως τῶν Χανίων πρὸς καταστροφὴν τῶν Α/Α πυροβολαρχιών. Β' Κ λ ι μ α κ ι ο ν : Διοικητής, ὁ Διοικητής τοῦ 2ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστῶν (Σχης Στούρμ). Δύναμις: Τὸ 2ον Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστῶν (2ον ΣΑ) μείον τάγμα. Ἀεραποβατικὴ ἐφόδος (Η + 8) πρὸς κατάληψιν ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ Ρεθύμνου καί αεροδρομίου (Πηγῆς). Ἐν συνεχείᾳ ἐπιδίωξις ἐπαφῆς μετὰ τῶν δυνάμεων Α' Κλιμακίου.

– Ὅμας «Ὠρίων»: Διοικητής, ὁ Διοικητής τοῦ 1ου Συντάγματος Αλεξιπτωτιστῶν (Σχης Μπρόγιερ). Δύναμις: Τὸ 1ον Σύνταγμα Αλεξιπτωτιστῶν (1ον ΣΑ) σὺν τὸ II/2ον τάγμα. Ἀεραποβατικὴ ἐφόδος (Η + 8) πρὸς κατάληψιν Ἡρακλείου καί αεροδρομίου (Πούσσαν) ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας. Ἐν συνεχείᾳ ἐπιδίωξις ἐπαφῆς πρὸς Δυσμάς μετὰ τοῦ κλιμακίου Ρεθύμνου καί ἀποστολὴ περιπόλων πρὸς Ανατολάς καί Νότον.

– Μονάδες τῆς 5ης Ὁρεινῆς Μεραρχίας, μεταφερόμενοι διά θαλάσσης, θά ἀποβιβασθοῦν τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐγγύς τοῦ Μάλεμε καί **εἰς** ἄλλας καταλλήλους" ἀκτὰς πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν αλεξιπτωτιστῶν καί ἀνάληψιν ἐπιθετικῶν ενεργειῶν πρὸς ὀλοκλήρωσιν τῆς καταλήψεως τῆς νήσου.

10. Βρεττανοελληνικῶν Δυνάμεων

α. Σχέδιον Ενεργείας (σχέδ. 1, 2, 3)

(1) Ιδέα Ενεργείας

Διά τεσσάρων ανεξαρτήτων συγκροτημάτων εξασφάλισης τών ζωτικών περιοχών Αεροδρομίου Μάλεμε και κοιλάδος Αγυιάς, Χανίων και λιμένος Σούδας, Ρεθύμνου και Γεωργιουπόλεως και Ηρακλείου. Διεξαγωγή τού αγώνος κυρίως διά ταχειών αντεπιθέσεων πρός καταστροφήν τών αλεξιπτωτιστών άμα τή προσγειώσει των.

(2) Αποστολαί

(α) Τομεύς Μάλεμε -Αγυιάς (2ας ΝΖΜ): Έξασφάλις τής ακτής, τού αεροδρομίου Μάλεμε και τής κοιλάδος "Αγυιάς.

(β) Τομεύς Χανίων - Σούδας (Συγκρότημα Μ.Ν.Β.Δ.Ο): Έξασφάλις τών Χανίων και τού λιμένος Σούδας.

(γ) Τομεύς Ρεθύμνου - Γεώργιο υ πόλεως (19η Αύστραλ. Ταξιαρχία): Έξασφάλις τού Ρεθύμνου, τού "Αεροδρομίου Πηγής και τής Γεωργιουπόλεως από **αέρος** και θαλάσσης.

(δ) Τομεύς "Ηρακλείου (14ης Βρετ. Ταξιαρχίας). Έξασφάλις τής πόλεως, τού "Αεροδρομίου και τού λιμένος "Ηρακλείου από θαλάσσης και **αέρος**.

(ε) Εφεδρεία: (4ης ΝΖ Τ μείον τάγμα σύν 1ον Τ. Ουαλλών). "Αντεπιθέσεις **υπέρ** 2ας ΝΖ Μερραρχίας και συγκροτήματος ΜΝΒΔΟ.

(3) Υποστήριξις

Διά τών διατεθέντων **εις** τούς τομεΤς μέσωσ πυροβολικού, Α/Α πυροβολικού και Α/Τ πυροβολικού.

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

11. Προπαρασκευαστικοί Βομβαρδισμοί-Αποτέλεσμα

α. Τό VIII Σώμα τής Γερμανικής αεροπορίας, από τής 16ης "Απριλίου είχεν ώς κυρίαν άποστολήν τήν παρεμπόδιση τής κινήσεως τών πλωτών μέσωσ εις τήν "Ανατολικήν Μεσόγειον, διά τήν καταστροφήν τούτων. Τιοιουτοτρόπως εμμέσως είχεν αρχίσει ή προπαρασκευή τής επιθέσεως πρός κατάληψιν τής Κρήτης, δεδομένου ότι ο'ι λιμένες Ηρακλείου και Σούδας συχνάκις προσεθάλλοντο.

β. Από τής 14ης Μαΐου όμως, ήρχισαν συμφώνως πρός τό σχέδιον ο'ι συστηματικοί βομβαρδισμοί τής νήσου, διά τήν προπαρασκευήν τής επιθέσεως και τήν άπομόνωσιν αυτής. Κύριοι στόχοι ήσαν τά αεροδρόμια Μάλεμε, Ρεθύμνου (Πηγής) και Ηρακλείου (Ρούσσων), ό λιμήν τής Σούδας και τού Ηρακλείου, τά Α/Α πυροβολεία και αι πόλεις Χανίων, Ρεθύμνου και Ηρακλείου.

γ. Ό Λιμήν τής Σούδας προσεβάλλετο μέ έξαιρετικήν σφοδρότητα. Από τής 14ης μέχρι τής 18ης Μαΐου έβυθίσθησαν έν πλω διά Κρήτην εμπορικά πλοία χωρητικότητας 36.000 περίπου τόννων, τό Έλληνικόν Άντιτορπιλικόν «Λέων» και Βρεττανική κορβέτα «Σάλβια». Τά εις Σούδαν ευρισκόμενα πλοία

έβομβαρδίζοντο μέχρι καταβυθισέως των. Αποτέλεσμα τής δράσεως αυτής εις τό πέλαγος και τόν λιμένα τής Σούδας ήτο, ότι αι αφίξεις και εκφορτώσεις τών πλοίων διεκόπησαν κατά τήν διάρκειαν τής ημέρας, κατά δε τήν νύκτα εισέπλεον μόνον ταχύπλοα σκάφη, ήτοι καταδρομικά και Άντιτορπιλλικά, αλλά ή μικρά χωρητικότης τούτων μή προωρισμένων διά μεταφοράς και τό μικρόν διατιθέμενον χρονικόν διάστημα τής νυκτός, μόλις επέτρεπον τήν εκφόρτωσιν 100 τόννων υλικών, έναντι τών 600 απαιτουμένων ημερησίως. Συνέπεια τών ανωτέρω υπήρξεν, ότι πολύτιμον υλικόν δέν κατέστη δυνατόν νά φθάση μέχρι τής νήσου.

δ.. Τοιοιτοτρόπως, ή Γερμανική Αεροπορία επέτυχε μέχρι τής 20ής Μαΐου τήν άπομόνωσιν τής νήσου από θαλάσσης, κατά τό μεγαλύτερον μέρος έκαστου 24ώρου. Ή μικρά Βρετανική δύναμις αεροπορίας τής νήσου*, ήμέραν μέ τήν ήμέραν εξηφανίζετο είτε καταστροφόμενη επί του εδάφους είτε κατά τας αερομαχίας. Τά εναπομείναντα ολίγα αεροσκάφη άνεχώρησαν τήν 19ην Μαΐου δι' Αίγυπτον, ίνα μή θυσιασθούν ασκόπως. Κατόπιν τούτου από τής 20ής Μαΐου ή Γερμανική Αεροπορία άπέμεινεν απολύτως κυρία του εναερίου χώρου τής νήσου και τών υδάτων αυτής.

ε. Κατά τήν δράσιν τής Γερμανικής Αεροπορίας τό Α/Α πυροβολικόν δέν υπέστη σημαντικός ζημίας, διότι ήτο καλώς παρηλλαγμένον και διότι άπεφεύγετο ή εκδήλωσις όλων τών στοιχείων του προς αποφυγήν επισημάνσεως και προώρου καταστροφής. Αί άπώλεια επίσης τών στρατευμάτων υπήρξαν όλως ασήμαντοι και τούτο ώφεύλετο εις τήν καλήν κάλυψιν και παραλλαγήν και εις τας ανακριβείς πληροφορίας τών Γερμανών, επί τής διατάξεως των. Αί καταστροφαι όμως και αι άπώλεια άμαχου πληθυσμού εις Χανιά, Ρέθυμνον και Ήράκλειον, υπήρξαν σημαντικά, μέ αποτέλεσμα μέγα μέρος του πληθυσμού νά καταφυγή εις τήν ύπαιθρον.

στ. Γενικώς, ή μή άφίξις όλου του υλικού του προοριζομένου διά τήν άμυναν τής νήσου, ειχεν ώς αποτέλεσμα αι άεραποβατικά δυνάμεις όταν επέδραμον, νά αντιμετωπίσουν τμήματα ατελών έξωπλισμένα και έφωδιασμένα.

12. Ή Έναρξις και ή Διεξαγωγή τής Μάχης

α. 20ή Μαΐου 1941 (Πρώτη ήμερα)

(1) Πρώτη Φάσις

Τήν 06.30 ώραν τής 20ής Μαΐου σημήν βομβαρδισμού και διώξεως του VIII Αεροπορικού Σώματος κατέκλυσαν τόν χώρον τής 2ας ΝΖ Μεραρχίας και τόν τοιούτον τής περιοχής Σούδας - Χανίων. Τά σημήν αυτά ήρξαντο σφοδρού βομβαρδισμού και πολυβολισμού, κυρίως περίξ του αεροδρομίου Μάλεμε, κατά τών θέσεων του πυροβολικού και τών τμημάτων άμύνης. Σφοδρώς επίσης έβομβαρδίζοντο τά Χανιά, όπου πολλά οικία κατεστράφησαν και πυρκαϊάι και θύματα έσημειώθησαν. Από τής 07.00 ώρας ό βομβαρδισμός εξελίχθη εις καταιγισμόν πυρός υπό νέων αφιχθέντων σμηνών. Καθίστατο πλέον εμφανές ότι ή δράσις αυτή τής Γερμανικής Αεροπορίας, υπερβαίνουσα εις έντασιν και διάρκειαν πάσαν προηγουμένην, έσκόπει εις τήν προπαρασκευήν μιας άμεσου από αέρος εισβολής διά τής δημιουργίας τών καταλλήλων συνθηκών. Τήν 07.30 ώραν ό Στρατηγός Φρέύμπεργκ απέστειλε σημά προς τας Μονάδας νά είναι έτοιμοι δι' άμεσον έներγειαν.

(α) Τομεύς ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΥΙΑΣ (2α ΝΖΜ)

Τήν 08.15 ώραν ενεργείται ή άεραποβατική έφοδος υπό τής Όμάδος «Κομήτης» εις τήν περιοχήν Μάλεμε (5η ΝΖ Ταξ.). Καθ' όλην τήν διάρκειαν τής ημέρας διεξήχθη σφοδρός

άγων μεταξύ των αντιπάλων δυνάμεων. Μέ την επέλευση του σκότους οί Γερμανοί δέν ολοκληρώνουν τόν ΑΝΣΚ, ήτοι τήν κατάληψη του αεροδρομίου Μάλμε και του ύψ. 107, καίτοι ό Διοικητής του Συντάγματος είχε διαθέσει άπάσας τάς δυνάμεις του, πλην τής δημιουργίας μικρού προγεφυρώματος εις τό Ανατολικόν τμήμα του Ταυρωνίτου ποτ. και τής προωθήσεως έξ αυτού πρός τάς βόρειας και νοτιάς κλιτύς του ύψ. 107.

Αί άπώλεια των Γερμανών υπήρξαν σοβαρά'. Απώλεσαν όλόκληρον σχεδόν τό ΙΙΙ τάγμα εφόδου, έφονεύθησαν οί Διοικηταί των Ι και ΙΙΙ ταγμάτων και ό Διοικητής του Συντάγματος εφόδου ήτο βαρύτερα τραυματισμένος. Λόγω τής κοπώσεως έκ του ολοήμερου αγώνος και των απωλειών, οί Γερμανοί έστερούντο κατά τήν νύκτα επιθετικής ισχύος. Ό Διοικητής του 22ου ΝΖ τάγματος, αμυνομένου εις τό άεροδρόμιον του Μάλμε, κατά τάς νυκτερινός ώρας και μετά τήν μή έκδήλωσιν υπό τής 5ης ΝΖ Ταξ. τής αιτηθείσης άντεπιθέσεως, ενεργεί σύμπτυσιν. Ή 5η ΝΖ Ταξ., καίτοι τής ανεφέρθη ή σύμπτυσιν, δέν επενέβη δραστηρίως πρός άπαγόρευσιν της, αλλά άφήκε πρωτοθουλια εις τόν Διοικητήν του Τάγματος. Τοιουτοτρόπως, τό ύψ. 107 και τό άεροδρόμιον του Μάλμε, ήτοι ό ζωτικός χώρος ολοκληρού τής ΝΖ Μερραρχίας και έκ των σημαντικώτερων σημείων των δυνάμεων Κρήτης, έγκατελείφθη.

Οί ριφθέντες τήν 08.00 ώραν 70 άλεξιπτωτισταί (ΙΙ Τ. εφόδου) εις τήν περιοχήν Καστελλίου, αποκρούονται επιτυχώς υπό των τμημάτων του 1ου

(Έλλην.) ΣΠ των τεταγμένων εις τήν Ανατολικήν παρυφήν τής κωμηπόλεως και εκμηδενίζονται μέχρις ενός (φονευθέντες ή άιχμαλωτισθέντες). Ή Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, εγκατεστημένη επί των υψωμάτων του χωρίου Κολυμπάριον τής χερσονήσου Ροδωπού, απέκρουσε διαδοχικός επιθέσεις των Γερμανών και τήν νύκτα συμπτύσσεται, λόγω ελλείψεως πυρομαχικών, εις περιοχήν Δελιανά.

Τήν 08.15 ώραν ενεργείται άεραποβατική έφοδος υπό του 1ου κλιμακίου τής ομάδος «Άρης» εις τήν κοιλάδα Αγιάς (10 ΝΖΤ και 4 ΝΖΤ εφεδρεία τής Μερραρχίας). Σφοδρός άγων διεξάγεται καθ' όλην τήν ήμέραν και οί Γερμανοί επιτυγχάνουν τήν έγκατάστασιν των εις τήν περιοχήν των φυλακών Αγιάς. Ή 4η ΝΖΤ, έχουσα άποστολήν εφεδρείας, (είχε τεθή ΥΔ 2ας ΝΖ Μ), εκκαθαρίζει τούς ριφθέντας εις τήν περιοχήν της άλεξιπτωτιστάς και τήν 19.30 ώραν εκτοξεύει τήν διαταχθεΐσαν υπό τής 2ας ΝΖ Μ. άντεπιθεσιν κατά τής περιοχής των φυλακών Αγιάς δι' ενός τάγματος, τό όποιον όμως έκαθελώθη εις άπόστασιν 1 χιλ. έκ των Γερμανικών θέσεων.

(β) Τομεύς ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ (Μ.Ν.Β.Ο.Ο)

Εις τήν περιοχήν Χανίων - Σούδας προσεγειώθησαν δι' άνεμοπλάνων οί 2 λόχοι του Συντάγματος εφόδου (1ου κλιμακίου ομάδος «Άρης»). Ό ένας τούτων προσεγειώθη ΒΑνατολικώς τής πόλεως Χανίων (περιοχή χωρίου Κουνουπιδιανών) και ό άλλος Νοτίως Χανίων. Ό πρώτος έξουδετερώθη ταχέως, φονευθέντων ή τραυματισθέντων απάντων των ανδρών, ό δέ δεύτερος άφού κατέλαβε τάς θέσεις μιάς πυροβολαρχίας, έν συνεχεία υπέστη τήν επίθεσιν διαφόρων τμημάτων και ύπεχρεώθη τελικώς μέ σοβαρός άπωλείας νά συμπτυχθή εις τήν περιοχήν χωρίου Περιβόλια. f

Διά τόν Διοικητήν του 1ου κλιμακίου (όμάς «Άρης»), ή κατάστασις κατά τό τέλος τής ημέρας δέν ήτο ευνοική, καθ' όσον δέν έπέτυχεν εντός τής ημέρας τήν κατάληψη των Χανίων ως προεβλέπετο, α'ι δέ άπώλειαί του ήσαν σημαντικοί (άπώλεια των 2/3 του ΙΙΙ/3ου Τάγματος και των 2 Λόχων του Συντ. Εφόδου).

Κατόπιν τούτου, και προβλέπουν άντεπιθεσιν κατά τήν νύκτα, συνεκέντρωσε τās δυνάμεις του εις τήν περιοχὴν τῶν φυλακῶν Αγυιάς.

(2) Δευτέρα Φάσις

(α) Τομεὺς ΡΕΘΥΜΝΟΥ - ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΕΩΣ (19η Αυστραλιανὴ Ταξιαρχία)

Τὴν 16.00 ὥραν βομβαρδιστικά και καταδιωκτικά αεροπλάνα ενεφανίσθησαν ἀνωθεν τοῦ Ρεθύμνου και ἤρχισαν βομβαρδισμόν και πολυβολισμόν τῆς πέριξ τοῦ αεροδρομίου περιοχῆς, ἀνευ ὁμως αποτελέσματος λόγω τῆς ἀρίστης ἀποκρύψεως τῶν θέσεων.

Τὴν 16.25 ὥραν ενεργεῖται ἡ ἀεραποβατική ἐφοδος τοῦ 2ου κλιμακίου (ομάδος «Ἄρης»), εις τήν περιοχὴν Ανατολικῶς Ρεθύμνου και τοῦ αεροδρομίου (Πηγῆ). Τά προσγεωθέντα Ανατολικῶς τοῦ χωρίου Περιβόλια τμήματα τοῦ 111/2 τάγματος ἐπετέθησαν κατά τοῦ σχεδόν ἀοπλου τάγματος ἐμπέδου, τό ὅποιον διέλυσαν και κατέλαβον τά χωρία Περιβόλια και Καστελλάκια. Συνέχισαι τῆς ἐπιθέσεως πρὸς Ρεθύμνον ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ τάγματος οπλιτῶν χωρ/κῆς, μέ σημαντικός εκατέρωθεν ἀπώλειαι. Ἄντεπιθεσιν τοῦ Τάγματος χωρ/κῆς ἠνάγκασε τοὺς Γερμανοὺς νά συμπτυχθοῦν **πρὸς** χωρίον Περιβόλια. Οἱ προσγεωθέντες ἀλεξιπτωτισταὶ **εἰς** τήν περιοχὴν τοῦ αεροδρομίου, οἱ μέν Δυτικῶς τούτου (πλησίον τοῦ λόφου «Β») υπέστησαν τεραστίας ἀπώλειαι και διελύθησαν, οἱ δέ Ανατολικῶς ἐγκατεστάθησαν εις τό χωρίον Σταυρωμένος και ἐπετέθησαν κατά του σημείου στηρίγματος τοῦ Λόφου «Α», τό ὅποιον και κατέλαβον, ἀπειλούντες ἀμέσως τό αεροδρόμιον.

Ὁ Διοικητής τοῦ συγκροτήματος Σχης Κάμπελ ἐσχεδίασε δύο ἀντεπιθεσιν διά τήν ἐπομένην, πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως. **Ἡ** νύκτα ευρίσκει τοὺς Γερμανοὺς κατέχοντας τά χωρία Περιβόλια και Καστελλάκια, τόν Λόφον «Α» και τό χωρίον Σταυρωμένος, **οὐχί** ὁμως κυρίου τοῦ "Αεροδρομίου. Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἀνήλθον εις 400 περίπου νεκρούς, ἀγνωστον ἀριθμόν ταυματιῶν και ἀριθμόν αἰχμαλωτισθέντων, ἴητοι περίπου τό 1/3 τῆς δυνάμεως των. Αἱ ἀφίξεις τῶν μεταφορικῶν αεροπλάνων ὑπερθεν τῶν ζωνῶν προσγεώσεως δέν υπήρξαν σύγχρονοι, ἀλλά διήρκεσαν ἐπὶ δίωρον περίπου. Ὁ ἀποσυγχρονισμός αὐτός ἀπέκλεισε τόν τακτικόν αἰφνιδιασμόν τῶν ἀμυνομένων και ἀφῆρσεν ἀπό τοὺς Ἀλεξιπτωτιστάς τήν δυνατότητα ἐκμεταλλεύσεως τῶν προηγηθέντων βομβαρδισμῶν και πολυβολισμῶν τῆς αεροπορίας των.

Εἰς τήν περιοχὴν τῆς Γεωργιουπόλεως ουδεμία ἐχθρική ἐνέργεια ἐσημειώθη, διά τόν λόγον δέ αὐτόν ὁ Διοικητής τῶν Δυνάμεων Κρήτης **εἶχε** τήν δυνατότητα νά μετακίνησιν τās ἐσπερινός ὥρας εις τήν περιοχὴν Χανίων τό 2/8 τάγμα.

(β) Τομεὺς ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (14η Βρετανική Ταξιαρχία)

Ἀπό τῆς 15.00 ὥρας περί τά 50 αεροπλάνα βομβαρδισμού και διώξεως ἤρχισαν βομβαρδίζοντα και πολυβολοῦντα σφοδρῶς τήν περιοχὴν τοῦ τομεῶς μέ μηδαιμινά αποτελέσματα ἐπὶ τῶν τμημάτων, λόγω τῆς καλῆς παραλλαγῆς, ἀλλά μέ σημαντικός καταστροφῆς εις τήν πόλιν τοῦ "Ηρακλείου.

Ἀπό τῆς 16.00 ὥρας ενεργεῖται ἡ ἀεραποβατική ἐφοδος τῆς **ομάδος «Ὠριων»** πλην ενός λόχου τοῦ 1ου ΣΑ και δύο λόχων τοῦ 11/2 τάγματος, οἱ ὅποιοι παρέμειναν **εἰς** Ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα, λόγω ἀδυναμίας μεταφοράς των, και συνεχίσθη μέχρι τῆς 19.00 ὥρας, ἐνῶ τά αεροπλάνα διώξεως τά ὑποστηρίζοντα τήν ἐνέργειαν ἀπεχώρησαν ἀπό τῆς 17.15 ὥρας, λόγω ἐξαντλήσεως τῶν καυσίμων των. Ὁ

άποσυγχρονισμός αυτός υπήρξεν αποφασιστικής σημασίας διά τήν δυσμενή τύχην τών τμημάτων τής **ομάδος** επιθέσεως Ηρακλείου, από τών πρώτων στιγμών τής προσεγγίσεως των. Τό 111/1 τάγμα προσεγγιώθη Δυτικώς καί Νοτίως τής πόλεως, μέ άποστολήν τήν κατάληψιν αυτής. Τό τάγμα τούτου υπέστη σημαντικός απώλειαις. Τό 11/1 τάγμα μείον 2 Λόχοι προσεγγιώθη **εις** τήν περιοχήν του χωρίου Γάζι, 8 χιλ. Δυτικώς Ηρακλείου, μέ άποστολήν τήν υποστήριξιν τής επιθέσεως του 111/1 τάγματος κατά τής πόλεως, δέν έλαβε δέ μέρος εις τόν αγώνα τής ημέρας αυτής, παρενοχλούμενον υπό τολημρών ομάδων πολιτών, Τό 11/1 τάγμα προσεγγιώθη Δυτικώς καί Νοτίως του αεροδρομίου καί μέχρι τής 21.30 ώρας σχεδόν έξωντώθη, πλήν τμήματος 70 ανδρών τό οποίον διεσώθη, έγκατασταθέν Ν. Ανατολικώς του αεροδρομίου υπό ένα Λοχαγόν (έφονεύθησαν 12 Άξκοί καί 300 όπλίται καί έτραυματίσθησαν 8 Άξκοί καί 100 όπλίται).

Τέλος, τό 1/1 τάγμα, μετά τής Διοικήσεως καί του επιτελείου του 1ου Σ. Άλεξ. προσεγγιώθη **εις** τήν περιοχήν Γούρνες. Ό ένας Λόχος προσεγγιώθη τήν κανονικήν ώραν, τά δέ άλλα τμήματα μετά τρίωρον. Ό Διοικητής του Συντάγματος (Σχης Μπρόγερ) εκίνησε τάς δυνάμεις του 1/1 τάγματος προς Δυσμάς καί πλησιάσας περί τό μεσονύκτιον τήν Ανατολικήν παρυφήν του αεροδρομίου ήφνιδιάσθη, δεχθείς ισχυρότατα πυρά. Παρά ταύτα διέταξεν εντός τής νυκτός έπίθεσιν κατά του Ηρακλείου, μή εκτελεσθείσα όμως υπό του 111/1 τάγματος καθ' όσον δέν έλαβε τήν δι' ασυρμάτου διαταγήν, καί κατά του, αεροδρομίου υπό του 11/1 τάγματος, ή οποία καί απέτυχε. Τοιουτοτρόπως ή κατά του τομέως Ηρακλείου έπίθεσις τής ομάδος «Ωριων» απέτυχε, τών Γερμανών άπολεσάντων περί τούς 1.000 άλεξιπτωτιστάς. Επίσης διά του περιελθόντος εις χείρας τών Ελλήνων οπλισμού, μέγα μέρος άσπλων έξωπλίσθη διά γερμανικών όπλων, οπλοπολυβόλων, χειροβομβίδων, όλμων καί πολ/λων.

(3) Αποφάσεις καί Ένέργειαι Αντιπάλων Διοικήσεων.

Ό Διοικητής του ΧΙ Άεροκινήτου Σώματος, Άντιπέραρχος Στούντεντ, εις τό τέλος τής 20ής Μαΐου έσχημάτισε τήν εικόνα, ότι τό μόνον σημείον **εις** τό όποιον **είχε** σημειωθεί κάποια επιτυχία ή τό άεροδρόμιον του Μάλεμε (σχηματισμός προγεφυρώματος Ανατολικώς του Ταυρωνίτου) καί ότι α' δυνάμεις αί ένεργούσαι κατ' αυτού έπρεπε νά ενισχυθούν. Κατόπιν τούτου διέταξεν όπως, άπασα ή εφεδρεία Αλεξιπτωτιστών ενίσχυση τό Σύνταγμα εφόδου προς κατάληψιν καί έξασφάλισιν του αεροδρομίου εν συνεχεία άμεσον μεταφορά τής V ορεινής Μεραρχίας προς κατάληψιν Χανίων καί Σούδας. Αί **εις** τούς λοιπούς τομείς ένεργούσαι δυνάμεις θά συνέχιζον τόν αγώνα άνευ ενισχύσεως, προς τόν σκοπόν νά φθείρουν τόν αντίπαλον.

Έξ άλλου, ό Διοικητής τών Δυνάμεων Κρήτης Υποστράτηγος Φρέυμπεργκ, θεωρήσας έκ τών διαβιβαζομένων πληροφοριών κρίσιμον τήν κατάστασιν εις τήν περιοχήν τής 10 NZT (Σχέδ. 1), διέθεσε περί τήν 11.00 ώραν έκ τής εφεδρείας του τήν 4 NZT (18ου καί 19ου τάγματος) καί έτήρησε μόνον τό 1ον τάγμα τών Ουαλλών, μετεκίνησε δέ εις τήν περιοχήν Χανίων έκ Γεωργιουπόλεως τό 2/8 Αύστρ. Τάγμα τής 19ης Αύστρ. Ταξ. καί τό προσηνατόλισεν εις τήν περιοχήν του χωριου Μουρνιές. Περί τήν 22.00 ώραν θεωρεί εαυτόν κύριον τών αεροδρομίων καί λιμένων, αλλά μέ λίαν περιωρισμένης δυνατότητας περαιτέρω αμύνης, αγνοεί δέ τήν σοβαράν κατάστασιν ή οποία έχει δημιουργηθή **εις** τό Άεροδρόμιον Μάλεμε, 'ίνα έπέμβη εγκαίρως καί αμέσως προς έξάλειψιν τής απειλής.

β. 21η Μαΐου 1941 (Δευτέρα ήμερα)

(1) Τομέυς ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΎΙΑΣ

(α) Περί τήν 02.00 ώραν τής 21ης Μαΐου ό Διοικητής τής 5ης ΝΖΤ (Ταξίαρχος Χάρκεστ) έπληροφορήθη τηλεφωνικώς περί τής εγκαταλείψεως τής ζώνης αμύνης του 22 ΝΖ τάγματος (ύψ. 107 Αεροδρομίου Μάλεμε). Ό Ταξίαρχος διέταξε τούς Διοικητάς του 21ου καί 23ου ΝΖ ταγμάτων καί τόν Διοικητήν τής 27ης Μοίρας πυροβολικού νά συσκεφθούν καί νά αναφέρουν περί του πρακτέου. Αυτοί προέτεινον όπως τά τάγματα του διατηρήσουν τās θέσεις των καί ή 27η ΜΠΒ έκτελή βολάς κατά του αεροδρομίου διά τήν μή χρησιμοποιήσιν του υπό τών Γερμανών. Ό Ταξίαρχος ενέκρινε τās προτάσεις αυτές καί περί τήν 04.00 ανέφερον εις τήν 2αν ΝΖΜ περί τών συμβάντων, είσηγειτο δέ τήν ένεργειαν άντεπιθέσεως υπό του 28 ΝΖΤ καί ενός τάγματος διατιθεμένου υπό τής Μεραρχίας. Ό Μέραρχος τελικώς είσηγήθη εις τόν Φρέϊμπουργκ, περί τήν μεσημβρίαν, τήν ένεργειαν άντεπιθέσεως κατά τήν έπερχομένην νύκτα υπό τών 20ου καί 28ου ΝΖΤ, ή οποία καί ενεκρίθη.

Τήν 08.00 ώραν έρρίφθησαν Δυτικώς του Ταυρυνίτου 1 Λόχος Αλεξιπτωτιστών καί 1 1/2 Λόχος εκ του Α/Τ τάγματος, όμοι μετά του Σχου Ράμκε, ό όποιος αντικατέστησε τόν σοβαρώς τραυματισθέντα Διοικητήν του Συντάγματος εφοδου Ύπτιγον Μάιντλ. Επίσης έρρίφθησαν δύο Λόχοι (ΙΙ/2 Τάγματος Άλεξ.) παρά τās θέσεις του 28ου ΝΖ τάγματος. Ό Σχης Ράμκε διέταξε όπως τά Δυτικώς του Ταυρυνίτου ποτ. τμήματα κινηθούν έκκαθαριστικώς προς τό ύψ. 107, χωρίον Μάλεμε καί χωρίον Πύργος, καταληφθέντων τούτων εντός τής πρωίας, πλην του χωρίου Μάλεμε, τό όποιον αντέταξε άμυνα μέχρι τής 16.00 ώρας (ώπλισμένοι κάτοικοι καί μερικοί Νεοζηλανδοί, υποστηριζόμενοι υπό τής 28ης ΜΠΒ). Οί Ανατολικώς ριφθέντες επί τών θέσεων του 28ου ΝΖΤ, υπέστησαν σοβαρός απώλειας καί μόνον 80 εκ τούτων κατώρθωσαν νά διαφύγουν προς τό χωρίον Πύργος. Συνέχισις τής επιθέσεως εκ Δυσμών κατά του 23ου ΝΖΤ άπεκρούσθη, τās δέ απογευματινός ώρας προσεγειώθησαν εις τό αεροδρόμιον Μάλεμε, βαλλόμενα σφοδρώς υπό πυροβολικού, τά αεροσκάφη τά όποια μετέφερον τό 11/100 τάγμα τής 5ης ορεινής Μεραρχίας.

(β) Νύκτα 21/22 Μαΐου

Τό σχέδιον άντεπιθέσεως τών Βρεττανών προέβλεπε τήν έκτέλεσιν τής ενεργείας εις δύο φάσεις, υπό τών 20ου καί 28ου ΝΖΤ. Η 1η φάσις (ώρα ενάρξεως ή 01.00) περιελάμβανεν ένα είδος προελάσεως από του ύψους τών κατεχομένων υπό του 28ου ΝΖΤ θέσεων μέχρι καταλήψεως του χωρίου Πύργος καί ή 2α φάσις (ώρα ενάρξεως ή 04.00) επίθεσιν ^ς άνακατάληψιν υπό του 20ου ΝΖΤ του αεροδρομίου Μάλεμε καί υπό του 28ου ΝΖΤ του ύψ. 107. Μετά τήν κατάληψιν τών ΑΝΣΚ τό 28ον ΝΖΤ θά άντικαθίστατο υπό του 20ου ΝΖΤ, άποσυρόμενον εις τās αρχικός του θέσεις. Τό 21ον ΝΖΤ θά κατελάμβανε μίαν γραμμήν από **Ύψώμ.** 107 μέχρι Ξαμμουδοχώρι. Προς ύποστήριξιν τής άντεπιθέσεως διετέθησαν τρία **ελαφρά** άρματα καί μία πυροβολαρχία επιπλέον του ανεπτυγμένου εις τόν τομέα τής 5ης ΝΖ Ταξ. πυροβολικού.

Η έκτέλεσις τής 1ης Φάσεως ήρχισε περί τήν 03.30 ώραν τής 22ας Μαΐου, βραδύνουσα επί δύο καί ημισείας ώρας, λόγω καθυστερήσεως του 2/7 Αύστρ. τάγματος νά άφίξη εκ Γεωργιουπόλεως προς άντικατάστασιν του 20ου ΝΖΤ, τό όποιον θά συμμετείχεν εις τήν άντεπίθεσιν. Ητο πλέον **ήμερα** όταν τά δύο τάγματα έφθασαν περί τά 1000 μέτρα Ανατολικώς του χωρίου Πύργος. Η εχθρική αεροπορία είχαν επαναρχίσει τήν δράσιν της. Ύπό τās συνθήκας αυτές ή προχώρησις τών ταγμάτων κατέστη δυσχερής. Τελικώς καθηλώθησαν τό μέν 20όν ΝΖΤ εντός του χωρίου Πύργος μέ λόχον προωθημένον **εγγύς** τής Ανατολικής παρυφής του αεροδρομίου, τό δέ 28ον ΝΖΤ Νοτίως του ίδιου χωρίου, υφιστάμενα βαρείας

απώλειας. Κατόπιν τούτου οί Δκταί τών ταγμάτων συνέπτυξαν τās δυνάμεις των εις τās θέσεις του 23ου ΝΖΤ. Τό 21 ον ΝΖΤ, κινήθην από τής πρωίας, ήδυνήθη νά φθάση μέχρι του χωρίου Βλαχερνίτσα (αμέσως Νοτίως του ύψ. 107). Βραδύτερον πληροφορηθέν τόν έκφυλισμόν τής άντεπιθέσεως, επανήλθεν εις τās άρχικās του θέσεις. **Αυτό*** ήτο τό τέλος τής άντεπιθέσεως προς άνακατάληψιν του αεροδρομίου Μάλεμε, ένώ οί Γερμανοί συνεχώς έσταθεροποιούντο και έπεξέτεινον τό άεροπρογεφύρωμα των.

(γ) Είς τήν περιοχήν Αγυιάς ή πρωία τής 21ης Μαΐου ευρίσκει τήν 10 ΝΖ Ταξ. κατέχουσιν τās θέσεις της, τό δέ 6ον (Έλλην.) ΣΠ άναδιοργανούμενον, μετά τόν αγώνα τής προηγουμένης, εις περιοχήν Γαλατά. Καθ', όλην τήν ήμέραν διεξήχθησαν άψιμαχία. Τό άντεπιτεθέν κατά τής περιοχής τών φυλακών Αγυιάς 19ον ΝΖΤ (4 ΝΖ Ταξ.) επανέκαμψεν εις τās άρχικās θέσεις του.

(2) Τομεύς ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ

Ουδέν τό σημαντικόν, πλην τής έντονωτάτης δράσεως τής εχθρικής Αεροπορίας.

(3) Τομεύς ΡΕΘΥΜΝΟΥ - ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Είς τήν περιοχήν του "Αεροδρομίου (Πηγή) αί συμμαχικοί δυνάμεις εξετόξευσαν δύο αντεπιθέσεις ως κάτωθι: Η μία άντεπιθέσις υπό του '2/11 τάγματος προς έκκαθάρισιν τής Βορείως και Ανατολικώς τών θέσεων του περιοχής και υπό τμήματος του 5ου (Έλλην.) ΣΠ προς τήν κατεύθυνσιν του χωρίου Πλάτανε, καλύπτον τήν ένέργειαν του 2/11 Αύστρ. τάγμ. έκ κατευθύνσεως χωρίου Περιβόλια. Η άλλη άντεπιθέσις υπό του 2/1 Αύστρ. τάγμ. προς άνακατάληψιν του Λόφου «Α» και υπό τμήματος του 5ου (Έλλην.) ΣΠ τό όποιον εκάλυπτεν από "Ανατολών τό 2/1 Αύστρ. τάγμα, προς άνακατάληψιν του χωρίου Σταυρωμένος, ένθα ειχον έδραιωθή οί Γερμανοί. Η πρώτη τούτων επέτυχε τόν ΑΝΣΚ της, ένώ ή δευτέρα προς χωρίον Σταυρωμένος, δέν επέτυχε πλήρως, τών τμημάτων καθηλωθέντων πρό του χωρίου. Αί άπώλειαι τών Γερμανών ήσαν σημαντικά, συλληφθέντος μεταξύ τών άλλων αιχμαλώτων και του Δκτού του 2ου Συντάγματος Αλεξιπρωτιστών.

Κατά του Ρεθύμνου επετέθησαν από τής πρωίας οί Γερμανοί έκ Περιβολίων, άποκρουσθέντες. Τό απόγευμα άντεπιτεθέν τό Τάγμα Χωρ/κής κατέλαβε τό χωρίον Καστελλάκια κατόπιν σκληρού αγώνος, τών Γερμανών περιορισθέντων εις τόν "Άγιον Γεώργιον Περιβολίων (νεκροταφείον). Κυριευθείσα ποσότητες γερμανικών φυσιγγίων υπήρξαν πολύτιμον λάφυρον διά τό τάγμα χωρ/κής. Επίσης εις τήν περιοχήν του αεροδρομίου τά τμήματα ένισχύθησαν εις μέσα πυρός διά τών κυριευθέντων γερμανικών λαφύρων.

Τήν 21 ην Μαΐου εκινήθη και ή υπόλοιπος δύναμις του Συγκροτήματος Γεωργιουπόλεως μετά του Ταξίρχου Βάζεϊ προς Χανιά, κατόπιν εντολής του Φρέϊμπεργκ.

(4) Τομεύς ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Άπό τής πρωίας ήρχισε σφοδρός βομβαρδισμός κατά τής πόλεως Ηρακλείου και τών θέσεων τών Ελληνικών Μονάδων. Έκ Δυσμών, οί Γερμανοί (υπό τόν Σούλτς) επετέθησαν περι τήν 10.00 ώραν κατά τής πόλεως του Ηρακλείου, έπωφεληθέντες τών βομβαρδισμών και κατώρθωσαν νά εισέλθουν εντός αυτής. Διεξήχθη σφοδρός άγων οδομαχίων μέχρι τής νυκτός με σοβαρός άπώλειας εκατέρωθεν (Γερμανοί, "Έλληνες στρατιώται και πολίται και Βρεττανοί) και τελικώς οί Γερμανοί συνειπύχησαν εις τήν περιοχήν Τσαλικάκη και Σταυρωμένος Ανατολικώς του χωρίου Γάζι (έκτος τής πόλεως).

Κατά τό λυκαυγές α' Γερμανικοί δυνάμεις, αί έπιτεθεΐσαι κατά τοϋ αεροδρομίου, μετά τήν άποτυχίαν των συνεπύχθησαν επί των Δυτικών κλιτύων τών άμέσως Ανατολικώς τοϋ Χειμάρου Καρτεράς υψωμάτων (Ανατολικώς Αεροδρομίου). Α' ρίψεις καί οι βομβαρδισμοί τής Γερμανικής Αεροπορίας έδυσχεραίνοντο, λόγω χρησιμοποιήσεως υπό τών Έλληνοβρεττανών φωτοβολιδών καί πλαισίων σηματοδοσίας καί τών σχετικών κωδικών, τά όποια είχον περιέλθει εις αυτούς. Χαρακτηριστική περίπτωση αιτήσις τών Βρεττανών Ίκανοποιήθη διά τής ρίψεως υπό Γερμανικών αεροσκαφών πολυβόλων, συσκευών ασυρμάτου, όλμων, τροφίμων, πυρομαχικών, μιάς μοτοσυκλέττας κ.ά.

(5) 'Αγών εις τήν θάλασσαν (Κρητικών Πέλαγος)

Τήν 23.30 ώραν, ή περιπολούσα, εις τό Δυτικώς τής Κρήτης πέλαγος, Μοίρα τοϋ Βρεττανικοϋ στόλου, έβύθισε μέγα αριθμόν γερμανικών πλωτών μέσων, τά όποια είχον εκκινήσει εκ Χαλκίδος καί Πειραιώς μεταφέροντα τά 111/100 καί 11/85 Τάγματα τής 5ης ορεινής Μεραρχίας. Αρκετοί άνδρες τοϋ 111/100 τάγματος έπνίγησαν καί σημαντικός αριθμός βαρέος οπλισμοϋ άπωλέσθη. Τά μή καταβυθισθέντα πλωτά μέσα τής νηοπομπής κατέφυγον εις Μήλον, ένθα είχε καταφύγει καί ή νηοπομπή ή μεταφέρουσα τό 11/85 τάγμα.

γ. 22α Μαΐου 1941 (Τρίτη ήμερα) (1) Τομεύς

ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΓΙΑΣ

(α) Έκφυλισθείσης τής Βρεττανικής άντεπιθέσεως διά τήν άνακατάληψιν τοϋ Μάλεμε (ώς ανεφέρθη ανωτέρω), ή πρωτοβουλία περιήλθεν εκ νέου εις τούς Γερμανούς, οι όποιοι συνέχισαν ένισχυόμενοι μέ ρυθμόν 12 προσγειώσεων καθ' ώραν. Τοιουτοτρόπως αφίχθησαν διαδοχικώς μέχρι τής 20.00 ώρας τά 1/100 καί 1/85 τάγματα τής 5ης Όρεινής Μεραρχίας, μία ελαφρά πυροβολαρχία (6 πυροβόλα), τό 95 τάγμα ΜΧ καί τμήμα τοϋ 55ου τάγμ. Μοτοσυκλετιστών. Επίσης τήν 20.00 ώραν άφίχθη καί ό Διοικητής τής 5ης Όρεινής Μεραρχίας (Υποστράτηγος Ρ'ηγκελ), ό όποιος ανέλαβε τήν Διοίκησιν τών έν Κρήτη Γερμανικών δυνάμεων, μέ έντολήν νά ολοκληρώση τήν κατάληψιν τής νήσου. Έν συνεχεία ώργάνωσθε τās δυνάμεις του εις τρία συγκροτήματα.

Τό ένα συγκρότημα εκ τοϋ 95 τάγματος ΜΧ μέ άποστολή ν τήν εξασφάλισιν τοϋ αεροδρομίου άπό Δυσμών καί Νότου δι' εκκαθαρίσεως τών περιοχών Καστελλίου καί Παλαιοχώρας ευρισκομένης εις τά Νότια παράλια τής νήσου. Τό δεύτερον εκ τών δυνάμεων Αλεξιπτωτιστών υπό τόν Δκτήν τοϋ Συντάγματος Εφοδου (2 Τάγματα), μέ άποστολήν τήν προστασίαν τοϋ αεροδρομίου έξ Ανατολικής κατευθύνσεως καί τήν έν συνεργασία μετά τοϋ τρίτου συγκροτήματος έπιθεσιν εναντίον τών Χανίων. Τό τρίτον συγκρότημα εκ τών τριών ταγμάτων τής 5ης Όρεινής Μεραρχίας (1/100, 11/100 καί 1/85 τάγματα) υπό τόν Δκτήν τοϋ 100 Συντάγματος (Σχης Οϋτζ), μέ άποστολήν τήν συνέχισιν τής ενεργείας προς τά Νοτίως τής 'Αγ. Μαρίνης ύψάματα, ώστε νά έξουδετερωθ ή τό βάλλον κατά τοϋ αεροδρομίου πυροβολικόν, τήν άποκατάσασιν συνδέσμου μετά τοϋ 3ου Σ.Α καί τήν άποκοπήν τής παραλιακής όδοϋ παρά τήν 'Αγίαν Μαρίναν.

(β) Άπόφασις Συμπύξεως άπό Μάλεμε

Ό Διοικητής τών Δυνάμεων Κρήτης, πληροφορηθείς τās μεταμεσημβρινός ώρας περί τής άποτυχίας τής άντεπιθέσεως προς Μάλεμε καί έχων ύπ' όψιν του ότι ή κατοχή τοϋ αεροδρομίου υπό τών Γερμανών έδημιούργει κρίσιμον κατάστασιν, απεφάσισε μετά τοϋ Δκτοϋ τής 2ας

NZM τήν εκτέλεσιν νέας άντεπιθέσεως υπό τών 4ης καί 5ης NZ ταξιαρχιών. Βραδύτερον όμως, κατόπιν εισηγήσεως του Δκτου τής Μερραρχίας, ό όποιος έπληροφωρήθη έν τώ μεταξύ ότι ή 5η NZT δέν είχε δυνατότητα εκτελέσεως άντεπιθέσεως καί ότι εκ τών φυλακών Αγυιάς είχεν εκδηλωθή εχθρική ενέργεια προς Σταλόν, μέ κίνδυνον αποκοπής τής 5ης NZT, απεφάσισε νά άναστειλή τήν άντεπιθεσιν καί νά σύμπτξη αυτήν επί νέας γραμμής 'Ανατολικώτερον. 'Επί τής νέας γραμμής τό 28ον NZT θά παρέμενεν εις τās θέσεις του, ένώ τά λοιπά τάγματα θά άνεπτύσσοντο αμέσως 'Ανατολικώς τούτου από τής ακτής καί Νοτίως.

(γ) **Εις** τήν περιοχήν τών φυλακών Αγυιάς ό Γερμανός Διοικητής (3ον Σ.Α) διάταξεν έπιθετικήν ενέργειαν κατά τών Δυτικώς του Γαλατά θέσεων τής 10ης NZ Ταξ. καί τήν κίνησιν ενός 'Ισχυρού αποσπάσματος προς Σταλόν –Άγιαν Μαρ'ιναν, προς άποκοπήν τής παραλιακής όδοϋ. Καί τά μεν έπιτεθέντα προς Γαλατά τμήματα έπέτυχον αρχικώς τήν κατάληψιν του, αλλά έν συνεχεία ανετράπησαν κατόπιν άντεπιθέσεως "Ελληνικών τμημάτων, τό δέ κινήθεν προς 'Αγιαν Μαρ'ιναν απόσπασμα έφθασε μέχρι τών Βορείως του Σταλου υψωμάτων, δημιούργησαν τήν έντύπωσιν του κινδύνου αποκοπής τής 5ης NZ Ταξ. 'Η 10η NZ Ταξ. έπιτεθεΐσα προς άνακατάληψιν τών κατεχομένων πρότερον υπό του δου ("Ελλ.) ΣΠ θέσεων Νοτίως τής όδοϋ "Αλικυανού - Χανίων, απέτυχε.

(2) Τομέυς ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ

Εις τόν τομέα Χανίων - Σούδας συνεκροτήθη συγκρότημα υπό τόν Ταξίαρχον Βάζεϋ, εκ τής 19ης Αύστρ. Ταξ. απαρτιζόμενης εκ του 2ου ("Ελλ.) ΣΠ, τών 2/7 καί 2/8 Αύστρ. ταγμάτων, κατάλαβαν τήν περιοχήν Περιβολίων - Μουριών. 'Η Σ.ΣΕ έκινήθη εκ Δελιανών καί άφιχθεΐσα εις Χωστήν μέσω Κακοπέτρου - Σεμπρώνος, επεδίωξε τόν σύνδεσμον μετά τών "Ελληνοβρεττανικών δυνάμεων προς τήν κατεύθυνσιν Χανίων.

(3) Τομέυς ΡΕΘΥΜΝΟΥ - ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΕΩΣ

Κατά τήν 22αν Μαΐου εις τό συγκρότημα Ρεθύμνου δέν έσημειώθη σημαντική δράσις, πλήν αεροπορικής τοιαύτης κατά τής πόλεως αυτής, τής οποίας πολλά κτίρια κατέρρευσαν. Μεταξύ τούτων καί τό μέγαρον τής Εθνικής Τραπέζης, εντός του όποιου έφονεύθησαν ο'ι συνεργαζόμενοι τήν ώραν εκείνην Νομάρχης Ρεθύμνου, Δκτης Χωρ/κής καί μερικοί πολΐται. Εις τό συγκρότημα Αεροδρομίου τό2/11 Αύστρ. Τάγμα (2 Λόχοι), έπιτεθέν προς εκκαθάρισιν τών εις Περιβόλια Γερμανών, καθηλώθη εις άπόστασιν ενός χιλιομέτρου από τās περι τόν "Άγιον Γεώργιον οικίας του χωρίου Περιβόλια, καίτοι αι Γερμανικοί θέσεις έβρομβαρδίσθησαν υπό αεροσκαφών των, κατόπιν παραπλανήσεως των. υπό τών Βρεττανών διά τών κωδικων, οι όποιοι είχον περιέλθει εις αυτούς."Επίσης τό 2/1 Αύστρ. τάγμα έπιτεθέν διά δύο λόχων κατά του εις εργοστάσιον έλαιουργίας του χωρίου Σταυρωμένος) ένθα είχον όχυρωθή ο'ι Γερμανοί, δέν επέτυχε νά καταλάβη τούτο. 'Η ενέργεια αυτή ύπεστηρίχθη καί υπό Λόχου του 5ου ("Ελλ.) ΣΠ. Μέ τήν έπέλευσιντου σκότους ο'ι Λόχοι άνεκλήθησαν εις τās άρχικās των θέσεις.

(4) Τομέυς ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Κατά τήν 22αν Μαΐου δέν έλαβον χώραν οημαντικά μάχαι, πλήν μικρών εκκαθαριστικών ενεργειών.

(5) 'Αγών εις τήν Θάλασσαν

Τάς πρώινάς ώρας τής 22ας Μαΐου τό 'Ανατολικόν κλιμάκιον του Βρεττανικού στόλου, περιπολούν Νοτίως τής Μήλου, έβύθισε δύο πλοίαρια νηπομπής κατευθυνόμενης εις Κρήτην καί ήνάγκασε τήν υπόλοιπον νά επανέλθη εις Μήλον. 'Η καταδίωξις διεκόπη, λόγω του κινδύνου αεροπορικών προσβολών κατά τήν ήμέραν υπό τής Γερμανικής αεροπορίας. Κατά τήν Ιδίαν ήμέραν έβυθίσθησαν υπό τής εχθρικής αεροπορίας 2 καταδρομικά καί .1 Αντιτορπιλικόν.

δ. 23η καί 24η Μαΐου 1941 (Τετάρτη καί Πέμπτη ήμερα)

Κατόπιν εσφαλμένης άποκρυπτογραφήσεως σήματος **έκ** τής οποίας προέκυπτεν ότι τά πολεμικά πλοία έστερουόντο πυρομαχικών Α/Α πυροβολικού, διετάχθη τήν 23ην Μαΐου υπό του Διοικητού Ναυτικών Δυνάμεων Μεσογείου, όπως άπαντα τά πλοία επανέλθουν εις Άλεξάνδρειαν προς άνεφοδιασμόν.

(1) Τομεύς ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΥΙΑΣ, ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ

'Η 5η ΝΖ Ταξιαρχία τήν 10.00 ώραν τής 23 Μαΐου έπερά; τωσε τήν σύμπτυξιν της (σχεδ. 4), κατόπιν διαταγής τής 2ας ΝΖ Μεραρχίας, περιελθούσα **αυτή** τήν 01.00 ώραν όπισθεν τών θέσεων του 28ου ΝΖ τάγματος. Τό 20όν ΝΖΤ άπεδόθη εις τήν 4ην ΝΖ Ταξιαρχίαν καί έγκατεστάθη εις τάς παλαιάς του θέσεις παρά τάς έκβολάς του Κλαδισού ποταμού. 'Εν τώ μεταξύ τά Γερμανικά τμήματα προωθηθέντα ως τό προαναφερθέν σχέδιον, συνήπτον σκληρός μάχας μετά του 28 ΝΖΤ άφ' **ενός**, άφ' **έτερου** δέ διά τής ύπερκερwickτικής άπό Νότου ενεργείας, είχον φθάσει εις τό ύψος τής γραμμής Μόδιον - Πατελάριον. "Όμοίως τό υπό του 3ου Σ. 'Άλεξ. έκπεμφθέν άπόσπασμα άπό τής 06.00 τής 23ης Μαΐου είχε καταλάβει τόν Σταλόν.

Κατόπιν τούτου έδημιουργείτο νέος κίνδυνος αποκοπής τής 5ης ΝΖ Ταξ. 'Εκ του ανωτέρω λόγου καί έκ του γεγονότος ότι ό Δκτής τής 10ης ΝΖ Ταξ. είχεν αναφέρει ότι τό μικτόν άπόσπασμα, λόγω συνθέσεως καί πολλών απωλειών, δέν θά ήδύνατο νά άπόκρουση ίσχυράν έχθρικήν έπίθεση, ό Δκτής τής 2ας ΝΖΜ, κατόπιν εγκρίσεως του Δκτου τών Δυνάμεων Κρήτης, άπεφάσισεν όπως άποσύρη τήν 5ην ΝΖ Ταξ. προς "Ανατολάς, εις τήν περιοχήν Δαράτσος, ως έφεδρείαν του καί ή 4η ΝΖ Ταξ. καταλάβη τάς υπό τής 10 ΝΖ Ταξ. κατεχόμενος θέσεις. 'Η γραμμή αμύνης θά έπεξετείετο προς Ν. "Ανατολικά υπό τής 19ης Αύστρ. Ταξ. ύπαχθείσης υπό τήν 2αν ΝΖ Μερ. (σχεδ. 4). "Απασαι αί ανωτέρω μετακινήσεις έπραγματοποιήθησαν άνευ άπρόοπτου κατά τήν διάρκειαν τής νυκτός 23/24 Μαΐου. 'Η 24η Μαΐου διήλθε μέ τά τμήματα ασχολούμενα μέ τήν βελτίωσιν τής οργανώσεως τών βέσεών των καί μέ τόν άνεφοδιασμόν των εις πάσης φύσεως εφόδια. "Αντεπίθεσις του 2ου (Έλλην.) ΣΠ προς άνακατάληψιν τών υπό του 6ου (Έλλην.) ΣΠ αρχικώς κατεχομένων θέσεων, άπέτυχεν.

Ό' Γερμανοί κατέλαβον τό Καστέλλι, τό εσπέρας τής 24ης Μαΐου, κατόπιν αγώνος εναντίον του 1ου (Έλλην.) ΣΠ άπό τής πρώιας τής 23ης Μαΐου. 'Εν τώ μεταξύ άπό τής 23ης Μαΐου συνεχώς κατέφθανον ενισχύσεις εις τό Άεροδρόμιον Μάλεμε. Τοιουτοτρόπως αφίχθησαν κατά τήν 23ην καί 24ην Μαΐου, τό 1ον όρειβατικόν Σύνταγμα Π Β, ένα Τάγμα αντιαρματικού ΠΒ, ένα τάγμα Αναγνωρίσεως καί τό 111/85 τάγμα μετά του Επιτελείου καί του Δκτου του Συντάγματος καί απετέλεσαν τό Νότιον συγκρότημα, μετά του **εις** Έπισκοπήν ευρισκομένου 1/85 τάγματος.

Α'Ι υπό του Υποστρατήγου Ρ'ινγκελ έκδοθεΐσαι διαταγαί διά τήν 25/11 Μαΐου καθόριζον τά έξης: Τό Νότιον Συγκρότημα (85 Όρεινόν Σύνταγμα μείον τάγμα) έπρεπε νά καταλάβη τό χωριόν Άλικυανόν,

προωθούμενοι, εν συνεχεία, προς Σούδαν, διά να αποκόψη τήν οδόν Χανίων - Ρεθύμνου. 'Επί τής Κυρίας προσπάθειας τό Συγκρότημα (100 'Ορεινόν Σύνταγμα μείον Τάγμα) θά κατελάμβανε τό χωρίον Γαλατά, ένύ τό Σύνταγμα Εφόδου έπρεπε να καταλάβη τά Βορείως του Γαλατά και μέχρι τής θαλάσσης υψώματα. Τό 3ον Σ. 'Αλεξ. έπρεπε να κινηθή Νοτίως τής οδού Αγιαίς Χανίων, έν συνδέσμω μετά του 100 'Ορεινού Συντάγματος προς Βορράν και του 85 'Ορεινού Συντάγματος προς Νότον. Τό Τάγμα αναγνωρίσεως και τό Α/Τ τάγμα, εφεδρεία. 'Ωρα επιθέσεως ή 08.00/25 Μαΐου κατά 'Αλικιανού και ή 1320/25 Μαΐου κατά Γαλατά,

(2) Τομέυς ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Τήν 23ην Μαΐου έβομβαρδίσθη μετά σφοδρότητος ή πόλις Ρεθύμνου. "Ενέργεια εναντίον τών, εις "Άγιον Γεώργιον Περιβολίων, Γερμανών απέτυχεν. 'Εις τόν ύπόλοιπον τομέα συνήφθη τρίωρος εκχειρία διά τήν ταφήν τών νεκρών, ό δέ Δ/κτής τών εις Σταυρωμένον Γερμανικών δυνάμεων προέτεινε τήν παράδοσιν τών Αυστραλών, πλην όμως ή πρότασις απερρίφθη. Τήν 24ην Μαΐου οί, εις "Άγιον Γεώργιον Περιβολίων, Γερμανοί επέτέθησαν κατά του συγκροτήματος Ρεθύμνου, αποκρουσθέντες υπό "Ελληνικών Τμημάτων.

(3) Τομέυς ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Κατά τήν 23ην και 24ην Μαΐου έβομβαρδίσθη σφοδρώς ή πόλις του Ηρακλείου, καταστραφέντων ολοκληρών τετραγώνων. Τήν 23ην Μαΐου τό εύρισκόμενον εις Τυμνάκι Τάγμα τών "Αρτζυλ και Σάτερλαντ (μείον λόχος) ήρχισε κινούμενον προς 'Ηράκλειον.

ε. 25η Μαΐου 1941 (Έκτη ήμερα)

(1) Τομέυς ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΥΙΑ και ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ

"Από τής πρωίας ήρχισε ισχυρά πίεσις του 85 "Ορεινού Συντάγματος κατά τών εις τήν περιοχόν 'Αλικιανού θέσεων του 8ου ('Ελλην.) ΣΠ και ομάδος ένοπλων πολιτών, άνευ αποτελέσματος, χάρις εις τήν πείσμονα άντίστασιν τών αμυνομένων. Οί αμυνομένοι σπερούμενοι πυρομαχικών και έφοφίων, ήναγκάσθησαν να αποσυρθούν τών θέσεων των κατά τήν νύκτα τής 25ης/26ης Μαΐου. Τήν 14.00 ώραν τό 100 όρεινόν Σύνταγμα επετέθη κατά του χωρίου Γαλατά και τήν 19.00 ώραν κατέλαβε τοúτο. 'Αντεπίθεσις κατά τας νυκτερινός ώρας υπό του 23 ΝΖΤ., τμημάτων του 6ου ('Ελλην.) ΣΠ και ένοπλων πολιτών, επέτυχε τήν ανακατάληψιν του Γαλατά. 'Εις τόν λοιπόν τομέα τής 2ας ΝΖ Μεραρ. έδημιουργήθη κρίσιμος κατάστασις (τομέυς 4ης ΝΖΤ).

'Ο Δκτής τής 2ας ΝΖΜ κατόπιν εγκρίσεως του Δκτου τών Δυνάμεων Κρήτης, απεφάσισεν όπως δημιουργήση νέαν γραμμήν αμύνης, στηριζομένη εις τό δεξιόν τής 19ης Αύστρ. Ταξιαρχίας, και διερχόμενη Ανατολικώς του χωρίου Δαράτσος, θά κατέληγε εις τήν ακτήν περι τή 3 χιλ. Δυτικώς τών εκβολών του Κλαδισσού ποταμού. 'Η κατάληψις τής νέας γραμμής έπραγματοποιήθη τήν νύκτα τής 25/26ης Μαΐου, υπό τής 5ης ΝΖΤ (19, 21, 22, 23, 28 ΝΖ Τάγματα) Βορείως τής 19ης Αύστρ. Ταξ. και μέχρι τής ακτής. 'Η 4η ΝΖΤ (18, 20 ΝΖΤ και Μ. ΝΖ τάγμα) Ανατολικώς του Κλαδισσού π., ως εφεδρεία τής 2ας ΝΖΜ. 'Εκ τών Ελληνικών δυνάμεων τό 2ον ('Ελλην.) ΣΠ έξηκολούθησε να τηρή τας θέσεις του.

'Αί έκδοθεισαι περι τήν έσπέραν τής 25ης Μαΐου διαταγαί του Ρίνγκελ διά τήν επομένην, καθώριζον συνέχισιν τής επιθέσεως μετά τής αυτής συγκροτήσεως. 'Εν τώ μεταξύ τό 85 'Ορεινόν Σύνταγμα ένισχύθη και διά του ΙΙ τάγματος του.

Τό κινηθέν απόσπασμα από τής 23ης Μαΐου πρὸς Κάνδανον - Παλαιο-χώραν, κατόπιν σκληρῶν ἀγῶνων μὲ ομάδας εθελοντῶν ἐνόπλων χωρικῶν εἰς τὸ χωρίον Κάνδανος, κατῶρθωσε τὴν ἐσπέραν τής 25ης Μαΐου νά καταλάβῃ τὸ χωρίον Παλαιοχώραν.

(2) Τομεύς ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Ἐπίθεσις Βρεττανο - ἐλληνικῶν δυνάμεων κατὰ τῶν Γερμανῶν εἰς χωρίον Σταυρωμένος δὲν ἀπέδωσεν. Ὁ Δκτὴς τοῦ Συγκροτήματος ἀπεφάσισε τελικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Γερμανῶν εἰς χωρίον Σταυρωμένος, διὰ τὴν 26ην Μαΐου. Πρὸς τούτοις διέταξε τὴν προώθησιν πρὸς τὸ χωρίον δυνάμεων τοῦ 5ου (Ἑλλην.) ΣΠ, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τής πρῶιαις τής 26ης Μαΐου θά ἀνελάμβανον τὴν ἐνέργειαν.

<* (3) Τομεύς ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Κατὰ τὴν 25ην Μαΐου αἱ Δυτικῶς τής πόλεως Γερμανικοὶ δυνάμεις ἐνήργησαν ἐπιθέσεις πρὸς κατάληψιν τοῦ Ηρακλείου ἀνευ ἀποτελέσματος. Αἱ ἐπιθέσεις εἶχον σκοπὸν τὴν ἀπασχόλησιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων Βρεττανικῶν δυνάμεων πρὸς ἐξασθένησιν τοῦ τομέως "Αεροδρομίου, κατὰ τὸ ὁποῖον προητοιμάζετο ἡ Κυρία Γερμανικὴ Ἐπίθεσις. Τό ἐκ Τυμπακίου ἐκκίνησαν τάγμα διεξήγαγε σκληροῦς ἀγῶνας καὶ ἐ'σλήθην εἰς τὴν ἀμυντικὴν περιμέτρον, ἐγκατασταθῆν εἰς τὰς θέσεις τοῦ τάγματος Λεΐτσεστερ. Τό τάγμα Λεΐτσεστερ ἀπετέλεσε κινήσιν ἐφεδρείαν τοῦ Δκτοῦ τής 14ης Β.Τ. Τὴν ἐσπέραν τὰ Δυτικῶς τής πόλεως ἐγκατεστημένα Γερμανικά τμήματα, ἐκίνηθησαν πρὸς Ἀνατολάς, ἵνα συγκεντρωθῶν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἑτερων (τῶν "Ανατολικῶς τοῦ "Αεροδρομίου) πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ αεροδρομίου.

στ. 26ης Μαΐου 1941 (Ἐβδόμη ἡμέρα)

Τό ἐσπέρας τής 25ης Μαΐου ὁ Δκτὴς τῶν δυνάμεων Κρήτης ἐσχμάτισε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ κατάστασις εἶχε καταστῆ κρίσιμος καὶ ἐνέκρινε τὴν πμότασιν τοῦ Δκτοῦ τής 2ας ΝΖΜ ὅπως καταληφθῇ νέα γραμμὴ **αμύνης**, γεγονός τὸ ὅποιον ἐπραγματοποιήθη τὴν νύκτα 25/26 Μαΐου. Τὴν 02.00 ὥραν τής 26ης Μαΐου ἀνέφερον εἰς τὸ Στρατηγεῖον Κ Ἀνατολῆς τοὺς φόβους τοῦ διὰ δυνατότητα συγκαταστάσεως τῶν Γερμῶν ἐπὶ τής νέας γραμμῆς **αμύνης**, ἐν συνεχείᾳ δὲ τὴν 09.30 ὥραν ἐζήτησιν τὴν ἐγκρίσιν ἐκκενώσεως τής Κρήτης. Ἐκ παραλλήλου, πιστεύων ὅτι ἡ διατήρησις τής νέας γραμμῆς **αμύνης** ἦτο ἐπιβεβλημένη διὰ τὴν προστασίαν τής Σούδας, ἀπεφάσισε τὴν ἐνοποίησιν τῶν τομέων τής 2ας ΝΖΜ κα Σούδας, ἀναθέσας τὴν εὐθύνην ἀμφοτέρων εἰς τὸν Ὑποστράτηγον Οὐέστων καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τής νέας γραμμῆς διὰ δυνάμεων τοῦ τομέακ Σούδας.

Πρὸς τοῦτο διέταξε τὴν συγκρότησιν Μικτῆς Ταξιαρχίας ἐκ τοῦ 1ου Τάγματος Οὐαλλῶν, τοῦ 1ου Τάγματος τῶν Ράιντζερς καὶ τῶν Οὐσσάραη τοῦ Νορθάμπερλαντ, τὴν διοίκησιν τής ὁποίας ἀνέθεσεν εἰς τὸν Διοικητὴν τής 4ης ΝΖΤ, ἐνὼ τὴν διοίκησιν τής 4ης ΝΖΤ, εἰς τὸν Δκτὴν τής 10ης ΝΖΤ, ἡ **οποία** εἶχε μείνει ἀνευ τμημάτων. Ἡ ὡς ἀνω νεοσυγκροτηθεῖσα Ταξιαρχία θά αντικαθίστα τὴν 5ην ΝΖΤ κατὰ τὸ ἐσπέρας τής 26ης Μαΐου ἐπὶ τῶν κατεχομένων ὑπ' αὐτῆς θέσεων. Ἐπίσης διέταξε ὅπως, τὸ μὴ ἀνήκον **εἰς** τὰς μάχιμους Μονάδας προσωπικῶν τῶν υπηρεσιῶν Σούδας, κινήθῃ πρὸς Σφακιά. Τελικῶς, αἱ ὡς ἀνω αντικαταστάσεις τῶν Διοικήσεων δὲν ἐπραγματοποιήθησαν καὶ ὁ Δκτὴς τής 4ης ΝΖΤ παρέμεινε μετὰ τής Ταξιαρχίας του, ἐνὼ ὁ Δκτὴς τής 10 ΝΖΤ ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ 20οῦ ΝΖΤ, τὸ ὅποιον διώκει εἰς τὴν Ελλάδα.

(1) Τομέας ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΥΙΑΣ - ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ

Οί Γερμανοί, έπιτεθέντες από τής πρωίας τής 26ης Μαΐου κατά τών θέσεων τής 2ας ΝΖΜ, κατώρθωσαν περί τήν μεσημβριάν διά του 3ου Σ.Α. νά διεισδύσουν μεταξύ του 2ου (Έλλην.) ΣΠ καί τής 19ης Αύστρ. Ταξ. καί νά υποχρεώσουν τό άριστερόν τής **ιδίας** Ταξιαρχίας νά συμπτυχθή εις Μουρνιές, 3 χιλ. Νοτίως Χανίων. Έκ του 2ου (Έλλην.) ΣΠ πολλά τμήματα, άφου εξήντηλσαν τά πυρομαχικά των, συνεπύχθησαν επί τών Νοτίως του ώς άνω χωρίου υψωμάτων καί ακολούθως προς Νότον καί Ανατολάς. Τό εσπέρας τό 3ον Σ.Α. καί τό 85ον Όρειόν Σύνταγμα προωθήθησαν εις Μουρνιές καί Νοτίως, άπειλούντα νά υπερκεράσουν από Νότου τήν κατεχομένην υπό τής 2ας ΝΖΜ γραμμήν.

Κατόπιν τούτου, ό Δκτής τής 2ας ΝΖΜ έζήτησε τήν 18.00 ώραν έκ του Υποστρατήγου Ούέστων τήν έγκρισιν νά συμπτυχθή επί τής γραμμής κατά μήκος τής όδου Χριστός - Τσικαλάρια (γνωστής ώς 42ας). Κατά τήν συνάντησιν Ούέστων μετά του Δκτου τών Δυνάμεων Κρήτης απεφασίσθη νά τηρηθή ή κατεχομένη γραμμή καί νά άντικατασταθή ώς είχε προαποφασισθή ή 5η ΝΖΤ υπό τής Μικτής τοιαύτης, ένώ ή 19η Αύστρ. Ταξ. θά ήμύνετο τής περιοχής Μουρνιών. Ό Δκτής τής 2ας ΝΖΜ δέν έλαβε γνώσιν τής ώς άνω αποφάσεως καί, επειδή δέν ήδύνατο νά άποκαταστήσει σύνδεσμον, απεφάσισε νά συμπτυχθή εις τήν ύποδειχθεΐσαν γραμμήν, γεγονός τό όποιον έπραγματοποιήθη εντός τής νυκτός, έγκατασταθείσης τής 19ης Αύστρ. Ταξ. **εις** τό Βόρειον τμήμα τής γραμμής, τής 5ης ΝΖΤ εις τό Νότιον. Η 4η ΝΖΤ έγκατεστάθη εις τό χωρίον Στύλος, 10 χιλ. ΝΑνατολικώς Σούδας, καθώς καί τό Στρατηγεΐον τής Μεραρχίας.

Έν τώ μεταξύ ή Μικτή Ταξιαρχία έκινήθη καί έγκατεστάθη **εις** τάς παλαιάς θέσεις τής 5ης ΝΖΤ, μέ πλευρόν καί μέτωπον ακάλυπτα. Περί τό μεσονύκτιον, διετάχθη τό έμπεδον τάγμα Χανίων νά μετακινηθή έκ τής πόλεως εις τήν περιοχήν Κατσιφარიανών (5 χιλ. Νοτίως Χανίων), προς προστασίαν τής **οδού** Χανίων - Σούδας από Δυσμών, πράγμα τό όποιον έγένετο. **Τό** Έλλην. Υπουργεΐον Στρατιωτικών καί ή Ανωτέρα Στρατ. Διοίκησις μετεκινήθησαν από Νεροκούρου **εις** Στύλον. (Σχεδ. 5).

Κατά τήν 26ην Μαΐου αφίχθησαν εις Μάλεμε δύο Γερμανικά Τάγματα καί ή Διοίκησις του 141 Όρειν. Συντάγματος, τό όποιον αυθημερόν μετεφέρθη προς Ανατολάς. Διά τήν 27ην Μαΐου τό Γερμανικόν σχέδιον προέβλεπε μίαν συγκλίνουσαν έπίθεσιν κατά τών Χανίων διά τών μέχρι τούδε ενεργούντων Συνταγμάτων Εφόδου, 100ου όρεινού Συντάγματος, 3ου ΣΑ καί του 141 ου Όρειν. Συντάγματος μείον Τάγμα, τό όποιον παρενεθλήθη μεταξύ 3ου ΣΑ καί του 85 Όρ. Συντάγματος καί θά ένήργει έν συνδέσμω μετά του 3ου ΣΑ. Δεξιά του 141 Όρ. Συντάγματος θά ένήργει τό 85ον Όρειν. Σύνταγμα προς Στύλον καί Μεγάλα Χωράφια. Τό Τάγμα Αναγνωρίσεως καλύπτον τό δεξιόν τής όλης διατάξεως, θά έκινείτο επί τής κατευθύνσεως Μεσκλά (10 χιλ. ΝΑνατολικώς Άλικιανού) – Νέου Χωρίου, προς κατάληψιν τούτου (Σχεδ. 5).

(2) Τομέας ΠΕΘΥΜΝΟΥ

Έπίθεσις δύο λόχων του 5ου (Έλλην.) ΣΠ, έν συνδυασμώ μετά τοιαύτης τμήματος Αυστραλών καί ενός άρματος, επέτυχε τήν κατάληψιν του χωρίου Σταυρωμένος. Συνέλαβον δε περί τούς 100 αιχμαλώτους, έξ ων 42 τραυματίας. Επίσης εις χείρας τών Ελλήνων περιήλθον σημαντικοί ποσότητες "Υλικών διαβιβάσεων, όπλισμού καί "ιματισμού. Έν συνόλω μέχρι τής ημέρας ταύτης, τό συγκρότημα αεροδρομίου είχε συλλάβει περί τούς πεντακόσιους αιχμαλώτους.

(3) Τομέας ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Οι κινηθέντες Γερμανοί από τό εσπέρας τής προηγουμένης πρὸς Ανατολάς (ἐκ τῆς Δυτικῆς περιοχῆς Ηρακλείου), παρέκαμψαν τὰς ασθενεῖς "Ἑλληνικὸς ἀντιστάσεις Νοτίως τοῦ "Ηρακλείου καὶ τὴν 07.00 ὥραν ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Λόφου Προφήτου Ἡλίας, ἐνθα ἡμύνετο Αυστραλιανὴ Διμοῖρία καὶ κατέλαβον τοῦτον. Ἐκτοξευθεῖσα ἀντεπίθεσις ὑπὸ τμημάτων τοῦ 7ου (Ἑλλην.) ΣΠ πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ Λόφου **ἀπέτυχε**, λόγω ἐλλοπίου υποστηρίξεως καὶ ἐξαντλήσεως τῶν Πυρομαχικῶν. Τοιοῦτοτρόπως αἱ **εἰς** τὸν τομέα τοῦ Ηρακλείου Γερμανικοὶ δυνάμεις συνήνωθησαν "Ανατολικῶς τοῦ Αεροδρομίου καὶ προητοίμαζον ἐπίθεσιν κατ' αὐτοῦ, ἡ δὲ ἐκδήλωσις τῆς καθωρίσθη διὰ τό εσπέρας τῆς 29ης Μαΐου.

ζ. 27η Μαΐου 1941 (Ογδὴ ἡμέρα)

Ἡ ἐγκρισὶς διὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Κρήτης διεβιάσθη εἰς τὸν Φρέϊμπεργκ τὴν 1550 ὥραν τῆς 27ης Μαΐου. Ὅμως δὲν κατέστη δυνατόν νὰ διαβιβασθῆ εἰς Ρέθυμνον, διὰ τοῦτο ὁ Φρέϊμπεργκ ἐζήτησεν ἀπὸ τό Στρατηγεῖτον τῆς Μ. Ανατολῆς νὰ ἐνεργήσῃ σχετικῶς, ὡς ἐγένετο καὶ διὰ τὴν Φρουρὰν τοῦ Ηρακλείου.

(1) Τομέας ΜΑΛΕΜΕ - ΑΓΓΙΑΣ - ΧΑΝΙΩΝ - ΣΟΥΔΑΣ

Τὴν 01.00 ὥραν τῆς 27ης Μαΐου κατέπλευσαν εἰς Σούδα Βρετανικὰ πολεμικὰ, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεβιβάσθησαν δύο Τάγματα καταδρομῶν (Α' καὶ Δ') (περίπου 750 ἄνδρες) καὶ τὰ ὅποια ἀπέπλευσαν συμπαραλαβόντα 930 ἄνδρας μὴ καταλλήλους πρὸς μάχην. Τὰ Τάγματα διετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Υποστρατήγου Ούέστον καὶ ἐγκατεστάθησαν τό μὲν ἓνα κατὰ τό ἡμισυ εἰς Σούδα καὶ τό ὑπόλοιπον εἰς Μεγάλα Χωράφια (5 χιλ. Ανατολικῶς Σούδας), τό δὲ δεύτερον εἰς Μπαμπαλή (ΝΑνατολικῶς Στύλου 5 χιλομ.), ἵνα ἐν περιπτώσει καταρρεύσεως τῆς ἀμύνης δεχθῆ καὶ συγκράτησῃ Γερμανικὸς προσβολὰς.

Οἱ Γερμανοὶ ἤρχισαν τὴν ἐπίθεσιν τῶν ἀπὸ τῶν πρώτων πρωϊνῶν ὥρῶν κατὰ τῶν θέσεων τῆς Μικτῆς Ταξιαρχίας. Πρὸ τῶν ἀπογευματινῶν **ὡρῶν** ἡ Μικτὴ Ταξιαρχία εἶχεν ἀποσυντεθῆ καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς, ἡ ὁποία **ἀνήρχετο** εἰς 1.300 ἄνδρας, 350 διέρρευσαν πρὸς τὰ Σφακιά, τῶν υπολοίπων αἰχμαλωτισθέντων μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ταξιαρχίας, φονευθέντων ἢ τραυματισθέντων. Τμήματα τοῦ 100 Ὁρ. Συντάγματος καὶ τοῦ Συντάγματος ἐφόδου εἰσήλθον **εἰς** τὰ Χανιά καὶ περὶ τὴν 18.00 ὥραν ἐγένετο ἡ παράδοσις ὑπὸ τοῦ Δημάρχου, τῆς κενῆς κατοίκων πόλεως, εἰς τὸν Δκτὴν τοῦ 100 Ὁρ. Συντάγματος.

Νοτιώτερον τό ἔμπεδον Τάγμα Χανίων, ἀφοῦ ἀρχικῶς ἐπεβράδυνεν **ὑπὲρ** τὴν μίαν ὥραν τό 141 Ὁρ. Σύνταγμα εἰς περιοχὴν Κατσιφαριανῶν, συνεπύχθη ἀκολουθῶς πρὸς τό Νοτίως Νεροκούρου ὕψωμα, ἐνθα διεξήγαγεν ἀγῶνα μέχρι τῆς νυκτὸς παρενοχλοῦν τὴν κίνησιν τοῦ 141 Ὁρ. Συντάγματος. Τό 141ον Ὁρεινὸν *Σύνταγμα, συνέχισαν τὴν κίνησιν του πρὸς Ανατολάς, προσέκρουσεν ἐπὶ τῆς ἀμυντικῆς γραμμῆς (τῆς 42ας ὁδοῦ), ἐνθα δεχθὲν σφοδρὰς ἀντεπιθέσεις ὑπὸ τῶν 5ης καὶ 19ης Ταξιαρχιῶν, υπεχώρησε περὶ τὰ δύο χιλιόμετρα μὲ ἀπώλειαν περὶ τοὺς 300 νεκρούς. Διὰ τῶν ἀντεπιθέσεων τούτων αἱ δύο Ταξιαρχίαι ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσουν τὰς θέσεις των, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τό ἀκάλυπτον ἐκ Νότου πλευρῶν των ἐνεφανίσθησαν κινούμενοι ἐχθρικοὶ δυνάμεις ἐπὶ τῶν Δυτικῶς τῆς Μαλάξας ὑψωμάτων. Κατόπιν τούτου οἱ Δκταὶ τῶν δύο Ταξιαρχιῶν, στερούμενοι καὶ συνδέσμου μετὰ τοῦ προϊσταμένου Κλιμακίου, συνέπτυξαν τὰς Ταξιαρχίας των κατὰ τὴν νύκτα, ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῆς εἰς Μεγάλα Χωράφια ἐγκατεστημένης διλοχίας καταδρομῶν, ἐνισχύσαντες αὐτὴν διὰ διλοχίας, καὶ ἐγκατεστάθησαν τὰς προωϊνὰς ὥρας τῆς 28ης Μαΐου,

ή μὲν 5η ΝΖΤ εἰς Στύλον, ἡ δὲ 19 Αύστρ. Ταξ. εἰς Νέον Χωρίον, καλυπτόμενη ἐκ τῆς κατευθύνσεως Καλύβαι (6 χιλ. ΒΑνατολικῶς Νέου *ο>οιου) διὰ Τάγματος.

Ἡ 4η ΝΖΤ, ἀφίχθησα τὴν πρωΐαν τῆς 27ης Μαΐου εἰς Στύλον, διετάχθη νὰ συνέχισι πρὸς τὸ Ὑψίπεδον Ἀσκύφου (Ἀμμουδάριον) ἐπὶ τῆς πρὸς Σφακία ὁδηγούσης ὁδοῦ, πρὸς ἀπόκρουσιν ενδεχομένης προσεγείσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν, ἐνθα ἐγκατεστάθη τὰς ἐσπερινὸς ὥρας (Σχ.δ. 6).

(2) Τομεὺς ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Οἱ Γερμανοὶ, υποστηριζόμενοι ὑπὸ τῆς αεροπορίας, ἐπέτεθσαν κατὰ τοῦ ἐγκατεστημένου Λόχου Χωρ/κῆς εἰς Καστελλάκια ἀνευ αποτελέσματος.

(3) Τομεὺς ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ὁ Διοικητὴς τοῦ τομέως Ηρακλείου δὲν ἐκιοποιοῖσιν εἰς τὰ Τμήματα τοῦ τὴν ληφθεῖσαν ἀπ' ευθείας ἀπὸ τὸ Στρατηγεῖον Μ. Ανατολῆς διαταγὴν ἐκκενώσεως. Ἀντιθέτως, διέταξε τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, ὅπου ἐπαρουσιάζετο εὐκαιρία πρὸς τούτο. Οἱ Γερμανοὶ ἐξ ἄλλου προπαρασκευάζοντο διὰ τὴν τελικὴν κατὰ τοῦ Αεροδρομίου ἐπίθεσιν καὶ ἐνισχύθησαν δι' ἐνὸς ἀκόμῃ Τάγματος, ἀποβιβασθέντος ἐξ αεροπλάνων εἰς Γούρνες.

η. 28η Μαΐου ἕως 1η Ιουνίου 1941 (Ἐνάτη, Δεκάτη, Ἐνδεκάτη-Δωδεκάτη - Δεκάτη Τρίτη ἡμερα).

(1) Τὰς πρωΐνας ὥρας τῆς 28ης Μαΐου 1941, ἐκιοποιοῖθη ὑπὸ τοῦ Δκτοῦ τῶν Δυνάμεων Κρήτης σχέδιον ἐκκενώσεως τῶν Δυνάμεων Δυτικῆς Κρήτης, τὸ ὅποιον προέβλεπεν ἀποχώρησιν ἐκ τῶν ακτῶν Χώρας Σφακιῶν καὶ Λουτροῦ μὲ ρυθμὸν ὡς ἑξῆς :

– Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 28/29ην Μαΐου	1000 ἀνδρῶν
– » » » » 29/30ην ».	6000
– » » » » 30/31 ην »	3000 »
– » ** » » » 31ης Μαΐου/1ην Ιουνίου	3000 ἀνδρῶν

Ἡ ὕπευθυνος διὰ τὸν συντονισμόν τῆς ἐκκενώσεως καθίστατο ὁ Ὑποστράτηγος Ουέστων, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπόγευμα τῆς 28ης Μαΐου ἐξέδωκε τὰς σχετικὰς διαταγὰς του. Ἐἰδικώτερον ἡ 4η ΝΖ Ταξ. ἐπρεπε νὰ διατήρησι τὰς θέσεις τῆς εἰς τὴν Νοτιῶν ἐξοδὸν τῆς λεκάνης Ἀσκύφου, καλυπτόμενη ὑπὸ τοῦ 23ου ΝΖΤ, μέχρι τὸ ἐσπέρας τῆς 29ης Μαΐου, ἐν συνεχείᾳ δὲ νὰ κινηθῆ πρὸς τὴν ἀκτὴν, ὅπου ὑπῆρχε δυνατότης ἐπιβάσεως. Ἡ 19η Αύστρ. Ταξ. ἐπρεπε ἐντὸς τῆς πρωΐας τῆς 29ης Μαΐου νὰ καταλάβῃ θέσεις ἐπὶ τῶν Βορείως τοῦ χωρίου Κομιτάδες (2 χιλ. ΒΑνατολικῶς Χώρας Σφακιῶν) ὑψημάτων, ἐνθα νὰ ἀμυνθῆ μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, καλυπτόμενη ἀπὸ τῶν θέσεων τῆς 4ης ΝΖΤ ὑπὸ μικροῦ ταχυκινήτου ἀποσπάσματος. Αἱ Μονάδες καταδρομῶν ἐπρεπε νὰ ἐγκατασταθῶν ἀμυντικῶς διὰ τὴν κάλυψιν τῆς Ἀνατολικῆς τῆς ὁδοῦ Χαράδρας παρὰ τὸ χωρίον Κομιτάδες. Τέλος ἡ 5η ΝΖΤ νὰ κινηθῆ εἰς τοὺς χώρους ἐπιβάσεως.

(2) Ὁ Γερμανὸς Ὑποστράτηγος Ρίνγκελ, υπολογίζων ὅτι τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα ὑπεχώρησαν πρὸς Ρέθυμον, χωρὶς νὰ ὑποπτευθῆ ὅτι αὐτὰ διέρρεον πρὸς τὴν ἀκτὴν ἐπιβάσεως τῶν Σφακιῶν ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῶν πλέον **αξιόμαχων** καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν **εἰς** Ρέθυμον Ἀλεξιπρωτιστῶν, εἰς τὰς διαταγὰς του διὰ τὴν 28ην Μαΐου καθώρισεν ὅπως:

- Συγκροτήθη ένα μηχανοκίνητον απόσπασμα με βάσιν τό 95ον Τάγμα Μοτοσυκλετιστών υπό τόν Άνχην Βίττμαν, τό όποιον κινούμενον κατά τόν άξονα τής οδού Χανίων - Ρεθύμνου, καταδίωξη τόν υποχωρούντα έχθρόν, όσον τό δυνατόν δέ ταχύτερον απελευθέρωση τούς εις Ρέθυμον Άλεξιπρωτιστάς.
- Τό 85ον Όρ. Σύνταγμα διά τών χωρίων Άρμένοι - Βρύσες -Επισκοπή κατευθυνθή εις Ρέθυμον.
- Τό 141ον Όρειν. Σύνταγμα διά τών χωρίων Βάμος - Γεωργιούπολις κατευθυνθή επίσης εις Ρέθυμον.
- Τό "ΙΟθόν Όρειν. Σύνταγμα ακολουθούν μέχρις Άλικάμπου τό 85ον Σύνταγμα, αναλάβη τήν κάλυψιν τής περιοχής Νοτίως καί Δυτικώς ακρωτηρίου Δράπανος, εκκαθάριση δέ τήν οδόν από Άλικάμπου μέχρι Χώρας Σφακιών. **Είς** τό 85ον Όρ. Σύνταγμα έστειλε μάλιστα καί τό έξις σήμα: «Μήν άφεθήτε νά άπομακρυνθήτε προς Νότον. Αφήσατε ενισχυμένα φυλάκια εις τά Νοτιά σας. Τό 100 Όρ. Σύνταγμα θα άντικαταστήση όσον τό δυνατόν ταχύτερον ΑΝΣΚ σας τό Ρέθυμον».
- Τό 3ον Σ. Άλεξ. αναλάβη τήν εκκαθάρισιν τής χερσονήσου του Ακρωτηρίου.
- Τό Σύνταγμα Εφοδού αναλάβη τήν εκκαθάρισιν τών Χανίων καί τήν άμυναν τής **ακτής** από Μάλεμε μέχρι Χανίων.

(3) Από τής 06.00 ώρας τής 28ης Μαΐου, ή εις Μεγάλα Χωράφια εγκατεστημένη δύναμις καταδρομών μετά διλοχίας (28 ΝΖΤ), δεχθεΐσα επίθεσιν του Μηχανοκινήτου αποσπάσματος καί ύποστάσα σοβαράς απώλειας, συνεπτύχθη Νοτίως Νέου Χωρίου. Όμοίως από τής 06.30 ώρας αί εις Στύλον δυνάμεις τής 5ης ΝΖ Ταξ. υπέστησαν επίθεσιν του 85 Όρ. Συντάγματος. Κατόπιν σκληρών μαχών διεπιστώθη ότι αί κατεχόμενοι θέσεις υπό τών 5ης καί 19ης Ταξιαρχιών δέν ήτο δυνατόν νά διατηρηθούν μέχρι τής νυκτός, διά τούτο καί περί μεσημβρίαν συνεπτύχθησαν προς Βρύσες υπό τήν κάλυψιν του εις Χάνι Μπαμπαλή εγκατεστημένου Δ' Τάγματος Καταδρομών (με δύο άρματα), τό όποιον ενίσχυσαν διά του 2/8 Τάγματος. Εκείθεν, άφού άνεπαύθησαν περί τήν μίαν ώραν, έκινήθησαν προς Νότον καί, άφού εγκατέστησαν τό 23ον ΝΖΤ εις Άμυγδαλοχώρι καί τό 2/7 εις τήν εισοδον τής λεκάνης Ασκύφου επί τής προς Σφακιά οδηγούσης οδού, συνεπτύχθησαν Νοτίως τής εις ταύτην εγκατεστημένης 4ης Ταξιαρχίας.

Α'Ι περί τό Χάνι Μπαμπαλή δυνάμεις, άφού ήμύνθησαν μέχρι τής νυκτός (2115 ώραν), άπεσύρθησαν προς Νότον. Καί τό μέν 2/8 Τάγμα συνηνώθη μετά τής Ταξιαρχίας του περί τήν πρωΐαν τής 29ης Μαΐου, τό δέ Δ' Τάγμα Καταδρομών συνέχισε τήν κίνησίν του προς "Ιμβρον. Ο'Ι **Γερμανοί** είχον αναστείλει τήν καταδίωξιν. Τά τμήματα των τό εσπέρας έστάθμευσαν εις Βρύσες καί Νοτίως.

Τήν 22.00 ώραν τής 28ης Μαΐου κατέπλευσαν **εις** τά ύδατα Σφακιών 4 πολεμικά πλοία, επί τών όποιων έπεβίβάσθησαν 1.100 άνδρες, εκ τών οποίων 230 τραυματία τής περιοχής Σούδας καί άνεχώρησαν δι' Αΐγυπτον.

(4) Επίθεσις κατά τών Γερμανών, τών εγκατεστημένων εις τόν "Άγιον Γεώργιον χωρίου Περιβόλια (Ρεθύμνου), ή οποία διήρκησε επί διήμερον (27ην καί 28ην Μαΐου), δέν επέτυχε τήν εκκαθάρισίν των παρά τās αρχικώς σημειωθείσας επιτυχίας. Τό εσπέρας έρρίφθησαν **εις** τās Αυστραλιανός δυνάμεις Ρεθύμνου έξ αεροπλάνων, ώρμηθέντων έξ **Αιγύπτου**, φόρτοι τροφίμων.

(5) **Εις** τό Ήράκλειον, τήν πρωΐαν τής 28ης Μαΐου, ό Ταξιαρχος Τσάπελ εις συγκέντρωσιν τών Διοικητών τών Μονάδων (οί "Έλληνες δέν εκλήθησαν καί έμειναν απληροφόρητοι μέχρι τέλους), εκαινοποίησε τήν διαταγήν περί εκκενώσεως των εκ του λιμένος του "Ηρακλείου. Με τήν έναρξιν του σκότους ήρχισεν ή κίνησις τών τμημάτων προς τόν λιμένα. Τήν 23.30 ώραν κατέπλευσαν 2 καταδρομικά καί 6 Άντιτορπιλλικά, **εις** τά όποια έπεβίβάσθησαν οί Βρεττανοί καί περί τήν 03.00 ώραν τής

29ης Μαΐου **απέπλευσαν** προς Αίγυπτον, χωρίς να γίνη τούτο αντίληπτόν υπό των Γερμανών. Κατά τόν πλουν τά τμήματα υπέστησαν άπωλείας έξ αεροπορικών βομβαρδισμών. Άπωλείας επίσης υπέστησαν καί τά πλοία, βυθισθέντος ενός Άντιτορπιλικού καί αύτοθυθισθέντος άλλου λόγω βλάβης, βορείως τής Κρήτης.

(6) Ο "Υποστράτηγος Ρίνγκελ, άγνοών τήν προς Νότον κίνησιν του όγκου των Βρετανικών δυνάμεων, ούδεμίαν τροποποίησιν επέ-φερεν εις τήν διαταγήν του τής 28ης Μαΐου. Τμήματα του 100 Όρειν. Συντάγματος, κινήθENTA προς Νότον, έλαθον τήν έπαφήν μετά του 23ου ΝΖΤ εις Άμυγδαλωχάρι τας απογευματινός ώρας τής 29ης Μαΐου. Τό 23 ΝΖΤ ήρχισε ήήν σύμπτυσιν του, ή όποια έπερατώθη τήν 21.00 ώραν άνευ εχθρικής πιέσεως, όπισθεν τής 4ης ΝΖΤ. Αμέσως μετά τήν σύμπτυσιν του 23ου ΝΖΤάγματος συνεπτύχθη καί ή 4η ΝΖΤ, άποκαλύψασα τήν άμυντικήν τοποθεσίαν τής 19ης Αύστρ. Ταξιαρχίας καί του βορείως αυτής προωθημένου ταχυκινήτου αποσπάσματος. Η 5η Ταξιαρχία κινήσασα προς τήν άκτήν συνεκεντρώθη τήν πρωΐαν τής 30ής Μαΐου.

Τήν νύκτα τής 29/30 Μαΐου έξεκενώθησαν δι' 8 πολεμικών πλοίων περι τούς 6000 "Άνδρες διαφόρων Μονάδων, έξ ών 550 τραυματία. Επίσης άνεχώρησε καί ό Διοικητής τής 2ας ΝΖ Μερραρχίας μετά του "Επιτελείου του. "Εν τώ μεταξύ από τής πρωΐας τής 29ης Μαΐου τό μηχανοκίνητον απόσπασμα, τό 85ον Όρ. Σύνταγμα καί τό 141 Όρ. Σύνταγμα συνέχισαν τήν προς Ρέθυμνον κίνησιν των καί τό εσπέρας τό μηχανοκίνητον απόσπασμα ειςήλθεν εις τό Ρέθυμνον άνευ αντιστάσεως.

(7) ΟΙ Γερμανοί, αντίληφθέντες τήν πρωΐαν τής 29ης Μαΐου τήν άποχώρησιν των Βρετανικών τμημάτων, κατέλαβον αμαχητί τό άερο δρόμιον καί τήν πόλιν του "Ηρακλείου. Έκ των "Ελληνικών τμημάτων, οί καταγόμενοι έκ Κρήτης άνεχώρησαν διά τά χωρία των, οί δέ έξ Ηπειρωτικής Ελλάδος παρεδόθησαν **εις** τούς Γερμανούς. Αυτοί μετεφέρθησαν αρχικώς εις στρατόπεδα συγκεντρώσεως αιχμαλώτων, του Μάλεμε καί των Χανίων, έν συνεχεία δέ απέλυθησαν, μεταφερθέντες εις τήν Ελλάδα.

(8) Τήν 05.00 ώραν τής 30ής Μαΐου, τμήματα του 100 Όρ. Συντάγματος μετ' ελαφρών αρμάτων προσέβαλον τό ταχυκίνητον απόσπασμα, τό όποιον έλισσόμενον έπιθραυδικώς, έφθασε τας απογευματινός ώρας όπισθεν των θέσεων τής 19ης Ταξιαρχίας, εναντίον τής όποιας έπετέθησαν βραδύτερον τά Γερμανικά τμήματα, άνευ αποτελέσματος. Κατόπιν τούτου, ό Δκτής του 100ου Όρ. Συντάγματος διέταξεν Ειπερκερωτικές κινήσεις διά των ορέων καί εγκατέλειψε τήν κατά μέτωπον έπίθεσιν. Κατά τήν νύκτα τής 30/31 ην Μαΐου κατέπλευσαν εις τά ύδατα των Σφακιών μόνον 2 Άντιτορπιλικά έκ των 4 άποπλευσάντων. Έπ' αυτών έπεβίβασθησαν 1500 άνδρες, ήτοι ή 4 ΝΖΤαξ. και τμήματα έκ του 23 ΝΖΤ/5ης ΝΖΤαξ. Διά δύο άερακάτων άνεχώρησαν ομοίως δι' Αίγυπτον ό Δκτής των Δυνάμεων Κρήτης μετά κλιμακίου έκ του Επιτελείου του καί τής Ελληνικής "Ανωτέρας Στρ. Διοικήσεως. Ο Φρέύμπεργκ πρό τής αναχωρήσεως του άνέθεσεν **εις** τόν Υποστράτηγον Ούέστων τήν Διοίκησιν όλων των Δυνάμεων Κρήτης.

(9) Ο Δκτής του συγκροτήματος Αεροδρομίου Ρεθύμνου, μή λαθών γνώσιν τής περι εκκενώσεως τής νήσου Διαταγής, εξέδωσε διαταγάς διά τόν αγώνα τής 30ής Μαΐου. Επειδή όμως περι τήν μεσημβριαν τής 30ής αντελήφθη τήν Νοτιώς του Λόφου D, προέλασιν του μηχανοκινήτου Γερμανικού

αποσπάσματος και μη διαθέτων τροφάς διά τήν μέχρι. Σφακίων τριήμερον πορείαν, απεφάσισε να παραδοθή μετά των Μονάδων του. Ο Δκτής τής 2/11 τάγματος άφηκεν έλευθερίαν ενεργείας εις τούς ύπ' αυτόν 'Ασκούς και άνδρας, εκ των οποίων άλλοι μέν παρεδόθησαν, άλλοι δέ, καθώς και ο Δκτής του Τάγματος, διέφυγον εις τά όρη.

(10) Καθ' όλην τήν διάρκειαν τής 31ης Μαΐου οι Γερμανοί δέν επεχείρησαν να επιτεθούν, αλλά μόνον παρηνώχλουν διά πυρών τας θέσεις των Αυστραλών και των Καταδρομών, ο' όποιοι κατά τήν νύκτα άπεσύρθησαν των θέσεων των, διά να επιβιβασθούν των πλοίων. Οι Γερμανοί μόνον κατά τήν ήμέραν αυτήν αντελήφθησαν διά πρώτην φοράν, ότι ο όγκος των Βρεττανικών δυνάμεων εύρίσκετο απέναντι των εις τήν ακτή ν των Σφακίων. Περί τήν 23.20 ώραν τής 31ης Μαΐου κατέπλευσαν 4 πολεμικά πλοία και έπεβίβασθησαν επ' αυτών τά τάγματα τής 5ης ΝΖΤ, τό 2/8 Αύστρ. Τάγμα, ο Δκτής τής 19ης Ταξιαρχίας μετά του Επιτελείου του, 100 πεζοναύται και μερικοί Έλληνες και Βρεττανοί εκ άλλων Μονάδων," έν συνόλω 4050 άνδρες. Δέν κατώρθωσαν να επιβιβασθούν των πλοίων εκ των συγκεκρικροτημένων Μονάδων τό 2/7 Αύστρ. Τάγμα και αι Μονάδες Καταδρομών. Τήν 21.30 ώραν ο Υποστράτηγος Ούέστων έξουσιοδότησεν όπως, τά μή δυνηθέντα να εκκενωθούν τμήματα, συνθηκολογήσουν μετά των Γερμανών.

(11) Τήν πρωΐαν τής 1ης Ιουνίου τό 100όν Όρ. Σύνταγμα προωθήθη προς τήν ακτήν, ύποστηριζόμενον υπό αεροσκαφών και ενός πυροβόλου. Η προσβολή αυτή ήτο άσκοπος, διότι λευκαί σημαΐαι ύψώθησαν και αι άπομονωθεισαι εις τήν ακτήν Μονάδες παρεδόθησαν κατά τό σύνολον των. Μερικαί εκατοντάδες διέφυγον προς τά όρη και έφιλοξενήθησαν υπό των χωρικών. Μέχρι του Σεπτεμβρίου 1941 εκ των ανωτέρω διέφυγον εις τήν Μέσην Ανατολή ν περι τούς 600. Οι αιχμαλωτισθέντες ώδηγήθησαν εις στρατόπεδα αιχμαλώτων του Μάλεμε και των παιδικών έξοχων Χανίων.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

12. Άπώλεια

α. Γερμανών

Από Γερμανικής πλευράς εδόθη ο κατωτέρω επίσημος πίναξ απωλειών διά τόν στρατόν και τήν άεροπορίαν: Νεκροί 2000, τραυματία 2600, αγνοούμενοι 1900 (όλοι ο'ι αγνοούμενοι πλην 17, θεωρούνται νεκροί από τήν Νεοζηλανδικήν Ιστορίαν Πολέμου). Σύνολον περίπου 6.500.

Αί άπώλεια των Γερμανών συμφώνως προς τας μεταπολεμικός πληροφορίας των συμμάχων, δέν φαίνονται να ήσαν όλιγώτεροι των 8.000 και πιθανόν πολύ περισσότεροι περιλαμβανομένων και των πνιγέντων, των όποιων ο αριθμός άνήλθεν εις 327. Επισκεπτόμενος τήν Κρήτην μετά τόν πόλεμον ο Στρατηγός Κιππενμπεργκερ από τούς ύπερασπιστάς τής νήσου, «έμέτρησε 4.400 γερμανικούς τάφους εις τό Μάλεμε και τόν Γαλατά μόνον. Αυτό έν συνδυασμώ με ένα σύνολον περίπου 2.000 Γερμανών νεκρών εις τας μάχας Ρεθύμνου και Ηρακλείου, φανερώνει ότι οι επίσημοι Γερμανικοί αριθμοί είναι πάρα πολύ χαμηλοί.

Κατά τας αυτάς συμμαχικός πληροφορίας, α'ι εις αεροσκάφη άπώλεια άνήλθον εις 220 καταστραφέντα και 150 ύποστάντα σοβαρός ζημίας.

β. Βρεττανών

Από Βρετανικής πλευράς εδόθησαν οι κάτωθι αριθμοί επί των απωλειών των αυτοκρατορικών στρατευμάτων:

- Στρατού: 'Επί συνόλου περίπου 28.500 ανδρών μετεφέρθησαν εις Αίγυπτον περίπου 15.000, άπωλέσθησαν 13.500 (νεκροί, αιχμάλωτοι, αγνοούμενοι) ήτοι περίπου τό 50% τής δυνάμεως.
- Ναυτικού: Έβυθίσθησαν 2 καταδρομικά, 6 Αντιτορπιλλικά και άπωλέσθησαν 2.000 Ναύται και Άξκοί.

Από Γερμανικής πλευράς εδόθησαν μεταπολεμικώς οι έξης αριθμοί επί των Βρετανικών απωλειών: αιχμάλωτοι 12.500, νεκροί και τραυματία 2.500, σύνολον 14.750.

Σημειούται ότι εις τό έργον «ή Μάχη τής Κρήτης» ό L. MCD G. STEWART αναφέρει τας κάτωθι απώλειαις τών Βρεττανών: Νεκροί 1.742, τραυματία 1.737 και αιχμάλωτοι 11.835. Έτεροι 800 έφρονεύθησαν, έτραυματίσθησαν ή αιχμαλωτίσθησαν μετά τήν έπιβίβασιν των εις τό 'Ηράκλειον. Αί άπώλειαι εις τό Ναυτικόν ήσαν 2.011, μέ τόν άξιοσημείωτον αριθμόν τών 1.828 φονευθέντων. Τοιουτοτρόπως περίπου 18.000 άνδρες μετεφέρθησαν εις Αίγυπτον έκ τών όποιων 1.500 τραυματία.

γ. Ελλήνων

Εις τας άπώλειαις τών συμμάχων πρέπει νά προστεθή και ένας άγνωστος αριθμός νεκρών "Ελλήνων στρατιωτικών και ένοπλων πολιτών. Ο'Ι Νεκροί Άξκοί και Ευέλιπιδες άνήλθον εις 44.

13. Διαπιστώσεις

α. 'Η αιματηρά διά τούς Γερμανούς κατάληψις τής Κρήτης (Αί άπώλειαι τής πρώτης ημέρας ήσαν μεγαλύτεροι από τόν αριθμόν τών νεκρών, τας όποιαις **είχε** ή Βέρμαχτ **εις** τόν έως τότε πόλεμον). Κατά μέγα ποσοστόν ώφειλετο **εις** τας κάτωθι αδυναμίας τής Γερμανικής υπηρεσίας πληροφοριών:

(1) Εις τήν ύποτίμησιν τής δυνάμεως και τήν άγνοιαν τής διατάξεως τών αμυνομένων (Α'Ι πληροφορίαί ήσαν ανεπαρκείς και έσφαλα, μέναι. Κατ' αυτές ύπήρχον εις Κρήτην μόνον 5.000 Βρεττανοί, ώργανωμένοι εις 2 ταξιαρχίας πεζικού και 1 Σύνταγμα Π/Β και μερικά "Ελληνικά τάγματα), μέ αποτέλεσμα πολλάί Μονάδες Αλεξιπτωτιστών νά ριφθούν επί ή λίαν εγγύς τών αμυντικών θέσεων και νά εξοντωθούν.

(2) Εις τας εσφαλμένους εκτιμήσεις ώς πρός τήν στάσιν του Κρητικού λαου έναντι τών επιτιθεμένων και τήν άπόφασιν του νά άγωνισθή πεισιμόνως διά τήν έλευθερίαν του.

β. Εις τά ανωτέρω σφάλματα δέον νά αποδοθούν και αί λίαν αισιόδοξοι επιδιώξεις του γερμανικού σχεδίου, προβλέποντας τήν εντός τής πρώτης ημέρας κατάληψιν τών αεροδρομιών και τών πόλεων Χανίων-Ρεθύμνου και Ηρακλείου. (Διασπορά τής Μεραρχίας "Αλεξιπτωτιστών εις πολλούς ΑΝΣΚ).

γ. "Ανεξαρτήτως τών ανωτέρω, δέον νά άναγνωρισθί **εις** τούς Γερμανούς :

(1) 'Η ευκαμψία και ή έτοιμότης τήν οποίαν επέδειξεν ή "Ανωάτη Διοίκησις τών δυνάμεων ξηράς διά τήν έπανάρθωσιν τής καταστάσεως, όταν αντελήφθη τήν διαταραχήν τής εφαρμογής του σχεδίου. Έν προκειμένω, ενίσχυσαν τόν ένδίδοντα ΑΝΣΚ Μάλεμε, τροποποίησαντες τό άρχικόν των σχεδίων και εμμένοντες μόνον **εις** τόν ΣΚΟΠΟΝ τής όλης επιχειρήσεως.

(2) 'Η άποφασιστικότης και ή επιμονή τών ηγητόρων διά τήν έκπλήρωσιν τής αποστολής των, ώς και ή γενναϊότης μετά τής όποιαις έπολέμησαν τά στρατεύματα του, παρά τας βαρείαις άπώλειαις.

δ. Ἡ Κρήτη, ὡπως αναγκάσθηκε νά διαπίστωση ὁ Στουντεντ, ὑπῆρξεν «ὁ Τάφος τῶν Γερμανῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν» καί οἱ ἄνδρες τοῦ Φρέϋμπεργκ ἐπέτυχον περισσότερο ἀπ' ὅτι ἐγγνώριζαν.

ε. Κατά τὸ τελευταῖον στάδιον τῶν επιχειρήσεων, καίτοι οἱ **Γερμανοὶ** διέθετον καί ὑπεροπλίαν **εἰς** τὸν ἄεραν, παρατηρήθη νά στεροῦνται σαφῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ὄγκου τῶν Βρετανικῶν δυνάμεων καί ὁ Στρατηγὸς Ρίνγκελ νά ἐμμένῃ καί τὴν 29ην Μαΐου εἰς τὸ σχέδιον τῆς 28ης Μαΐου περὶ καταδιώξεως τοῦ εχθροῦ πρὸς Ρέθυμνον.

στ. Τὸ Στατηγεῖον Μέσης Ανατολῆς ἀφῆκε νά παρέλθῃ πολὺς χρόνος, ἀφ' ὅτου οἱ Βρεττανοὶ ἀνέλαβον τὴν εὐθύνην ασφαλείας τῆς Κρήτης, χωρὶς νά προθῆ εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ἐνεργείας πρὸς Ἰσχυροποίησιν τῆς ἀμύνης τῆς Κρήτης, βάσει σχεδίου μελετημένου καί προσηρμοσμένου εἰς τὰς δυνατότητας τοῦ ἀντιπάλου.

ζ. Ἡ ὑπαρξὶς συγκεροτημένης Ἑλληνικῆς δυνάμεως θά συνέβαλλε ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἀμυναν τῆς Κρήτης.

η. Βασικῶς αἱ ἐκτιμήσεις καί τὸ σχέδιον τῶν ἀμυνομένων ἦτο ὀρθόν. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν τριῶν αεροδρομίων ὡς ζωτικῶν χώρων καί ἡ διάταξις τῶν Μονάδων ἦτο ἐπίσης ὀρθή, πλην τῆς τοιαύτης εἰς Μάλεμε κατὰ τὴν ὁποίαν δέν θά ἔπρεπε νά μείνῃ ἀκάλυπτος ὁ Δυτικῶς τούτου χώρος.

θ. Ἄν τούτο δέν ὠφελετο εἰς τὰς πλημμελῶς λειτουργούσας ἐπικοινωνίας, δέν δύναται κάποιος νά ἀναγνώριση ἐπιτυχὴ διεύθυνσιν τοῦ **αγώνος** ἐκ μέρους τῶν συμμάχων ἠγῆτόρων, πλην ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Ἐν προκειμένῳ, ὁ Διοικητὴς τῆς 5ΝΖΤ Ταξίαρχος Χάργκεστ ἠδύνατο νά καταστή ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων τῆς Μάχης τῆς Κρήτης εἰς τὰς κρίσιμους ἐκεῖνας ὥρας τῆς νυκτὸς τῆς 20/21 ης Μαΐου, ἐάν μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐπικοινωνιῶν του μετέβαινε μετὰ προκεχωρημένου στρατηγεῖου ἐκ Πλατινιά εἰς Πύργον, ἵνα διαπίστωση ὅτι ἡ ἄμεσος ἀντεπίθεσις κατὰ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ 22 ΝΖΤ (Μάλεμε) εἶχε γίνῃ ἀναγκαῖα καί **οὐχί** νά ἀποστείλῃ μόνον δύο Λόχους πρὸς ἐνίσχυσιν.

Ενεργούμενης τῆς ὡς ἄνω ἄμεσου ἀντεπιθέσεως, θά εἶχε καταστῆ ἀδύνατη ἡ κατάληψις τοῦ ὑψ. 107 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καί ἡ ἐν συνεχείᾳ προσγείωσις τῶν ὀρεινῶν στρατευμάτων των εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, ἀλλὰ καί τελεία ἐξουδετέρωσις τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν τῶν εὐρισκομένων Δυτικῶς τούτου, οἱ ὅποιοι ἔστεροῦντο κατὰ τὴν νύκτα αὐτὴν ἐπιθετικῆς ἰσχύος ἐκ τοῦ ὀλοήμερου αγώνος καί τῶν σοβαρῶν ἀπωλειῶν, τὰς ὁποίας εἶχον ὑποστή.

Συνεχῶς ἡ πρωτοβουλία εἰς τὴν κρίσιμον ἄνω περιοχὴν εὐρίσκειτο εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν, ἐνῶ αἱ ἐφεδρικοὶ δυνάμεις παρέμενον **ἀχρησιμοποίητοι** ἢ διετιθέντο στάγδην δι' ἀντεπιθέσεις, αἱ ὑποῖαι ἐν πολλοῖς ἦσαν ἀκαιροὶ καί ἀσκοποι. (Μία ἀντεπίθεσις τάγματος κατὰ τὴν πρώτην νύκτα, ὡς ἀνεφέρθη ἀνωτέρω, θά ἔκρινε τὴν μάχην. Παρά ταῦτα ὁ Ταξίαρχος Χάργκεστ ἔστειλε δύο λόχους πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ 22ου ΝΖΤ. Τὴν δευτέραν νύκτα τὴν μάχην θά ἔκρινε μία Ταξιαρχία, ἀλλὰ ὁ Δκτὴς τῆς 2ας ΝΖΜερ. (Πούττικ) διέταξε ἀντεπιθεσιν μὲ δύο τάγματα καί αὐτὰ πολὺ ἄργά. Ἀντιθέτως, ὁ Σχης Κάμπελ, Δκτὴς τοῦ συγκροτήματος αεροδρομίου Ρεθύμνου, ἀντελήφθη τὴν ἀναγκαιότητα δι' ἄμεσον ἀντεπίθεσιν πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ Λόφου «Α», πρὶν ὁ **εχθρὸς** δυνθῆ νά ἐνισχυθῆ, μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα τῆς καταστροφῆς τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς του).

ι. Αἱ Βρετανικαὶ Μονάδες ἐπολέμησαν γενναίως, καίτοι ἦσαν πλημμελῶς ἐξωπλισμένα, ἀνάλογος δὲ ἐπίσης ὑπῆρξε καί ἡ ἀπόδοσις τῶν Ἑλληνικῶν Μονάδων καί τῶν Ἐνοπλῶν πολιτῶν κατὰ τῶν ἀρτίως ἐξωπλισμένων καί συνεχῶς ὑποστηριζόμενων ὑπὸ τῆς αεροπορίας Γερμανικῶν τμημάτων.

14. Συμπεράσματα

α. Πρό τής ενάρξεως τών άεραποβατικών επιχειρήσεων είναι αναγκαϊόν νά υπάρχουν λεπτομερείς καί πρόσφατοι περι τού **εχθρού** καί τού εδάφους πληροφορίαί πρός αποφυγήν σοβαρών απωλειών καί διακινδυνεύσεως τής επιχειρήσεως.

β. Μία μεγάλη άεραποβατική έπιχείρησις :

(1) Προϋποθέτει μεγάλην άεροπορικήν ύπεροχήν, 'ίνα τά στρατεύματα καί ή αεροπορία ενεργούν ανενόχλητα από τήν αντίπαλον τοιαύτην.

(2) Επιβάλλει ίσχυράν προπαρασκευήν διά πυρών αεροπορίας, πρός καταστροφήν ή έξουδετέρωσιν τών εντός τής περιοχής τής άεραποθατικής εφοδου εχθρικών δυνάμεων, οργάνων πυρός ή άλλων μέσων.

(3) Πρέπει νά ένισχυθή εντός βραχυτάτου χρονικού διαστήματος. Έφ' όσον αί ένισχύσεις δέν δύνανται νά μεταφερθούν παρά μόνον από αέρος, τά άεροπρογεφυρώματα αναγκαίως θά περιλαμβάνουν αεροδρόμια ή ζώνας προσγειώσεως διά τήν έξασφάλησιν τής εναερίου γραμμής συγκοινωνιών.

γ. "Αντιθέτως, ή άμυνα, κατά άεραποβατικών επιχειρήσεων:

(1) "Απαιτεί ίκανόν χρόνον διά νά όργανωθή, επομένως πρέπει νά αποφασίζεται εγκαίρως καί νά γίνεται πλήρης έκμετάλλευσις τού διατιθεμένου εκείθεν χρόνου διά τήν όργάνωσίν τής.

(2) Πρέπει νά στηρίζεται είς τά πλησιέστερα πρός τά **αεροδρόμια** ή ζώνας προσγειώσεως **εδάφη** τακτικής σημασίας καί **εις** τήν τήρησιν ταχυκινήτων εφεδρειών μέ βάσιν τά τεθωρακισμένα, διά τήν άμεσον προσβολήν τών αλεξιπτωτιστών Ιδίως τής αρχικής εφοδου.

(3) Πρέπει νά υποστηρίζεται από καλώς συντονισμένον σχέδιον Επιγείου καί Αντιαεροπορικού πυρός.

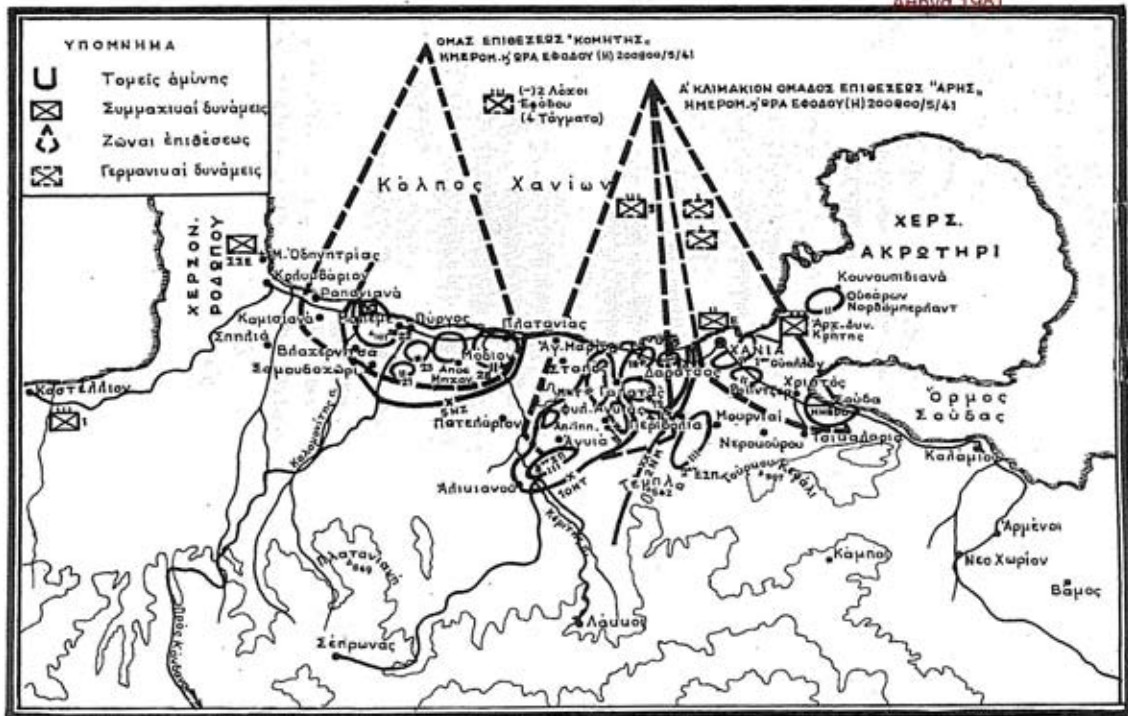
(4) Πρέπει νά υποστηρίζεται από πλούσιον καί άποτελεσματικόν σύστημα επικοινωνιών.

(5) Πρέπει αϊ άντεπιθέσεις νά δοκιμάζονται κατ' επανάληψιν καί κατά τήν νύκτα καί νά είναι τοπικώς άμεσοι καί επίκαιροι, έκτοξευόμεναι είς τόν αμέσως μετά τήν φάσιν τής προσγειώσεως χρόνον, δηλαδή

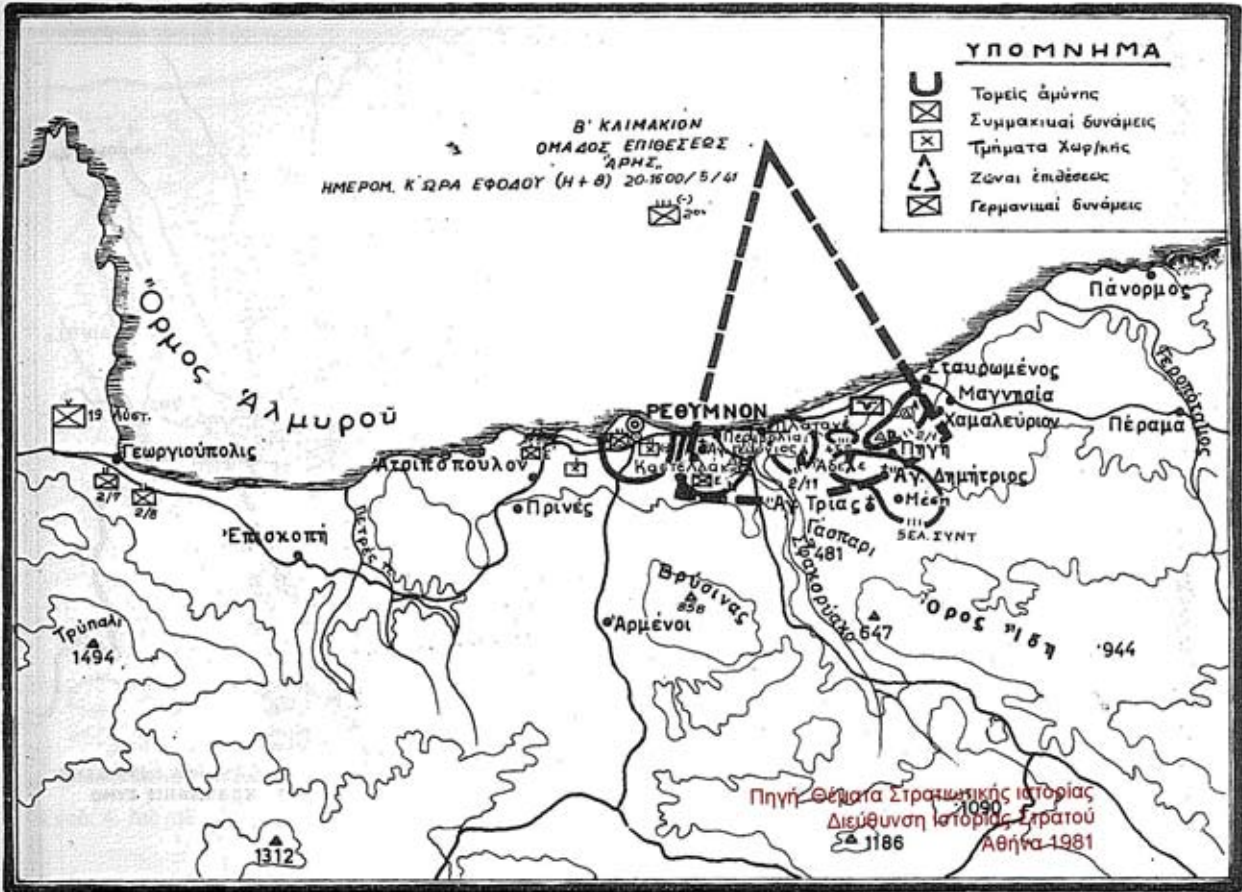

κατά τόν χρόνον τής αναλήψεως τοῦ οπλισμοῦ ὑπό τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν τοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ των καί τής χαλαρώσεως τῶν οργανικῶν των δεσμῶν.

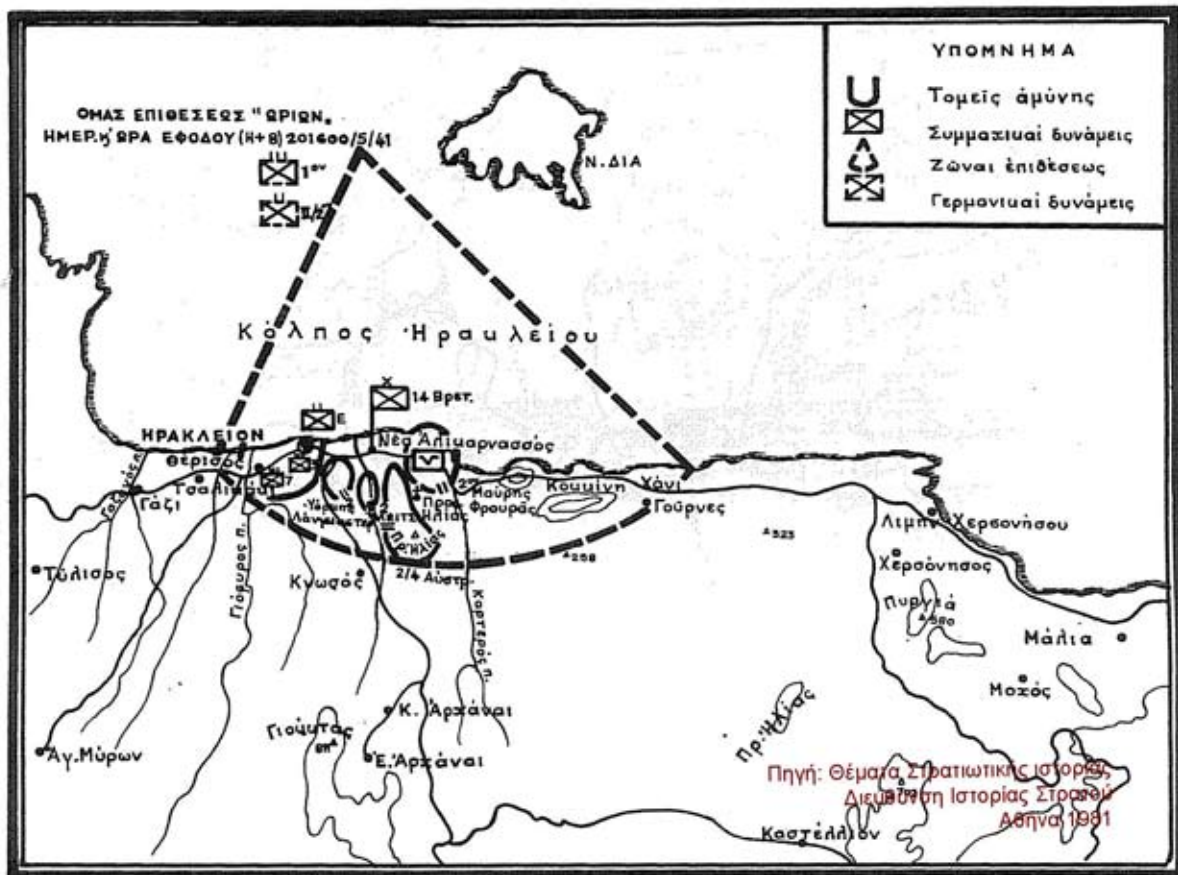
δ. Ἡ κατά θάλασσαν υπεροχή ἀνευ συγχρόνου εναερίου τοιαύτης, δέν δύναται νά προσφερῆ σοβαράν ὑποστήριξιν εἰς τήν ἀμυναν νήσων.

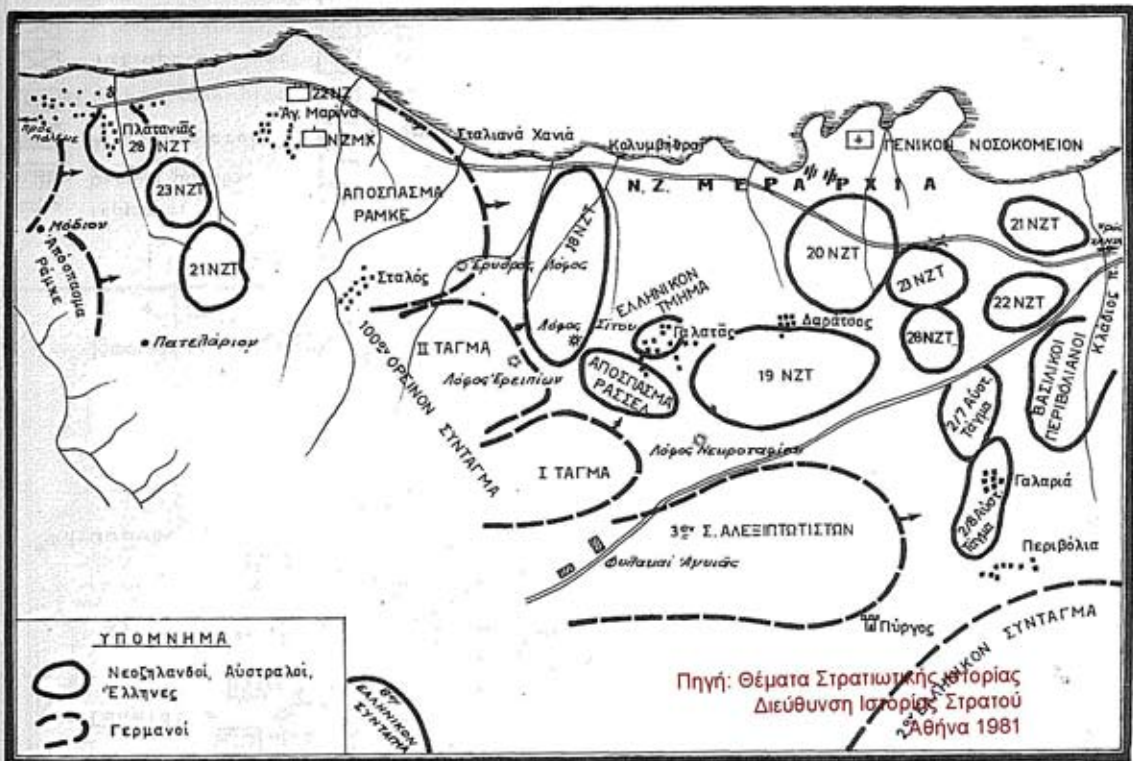
Σχεδ. 1. Μάχη Κρήτης (περιοχή Χανίων - Σούδας).

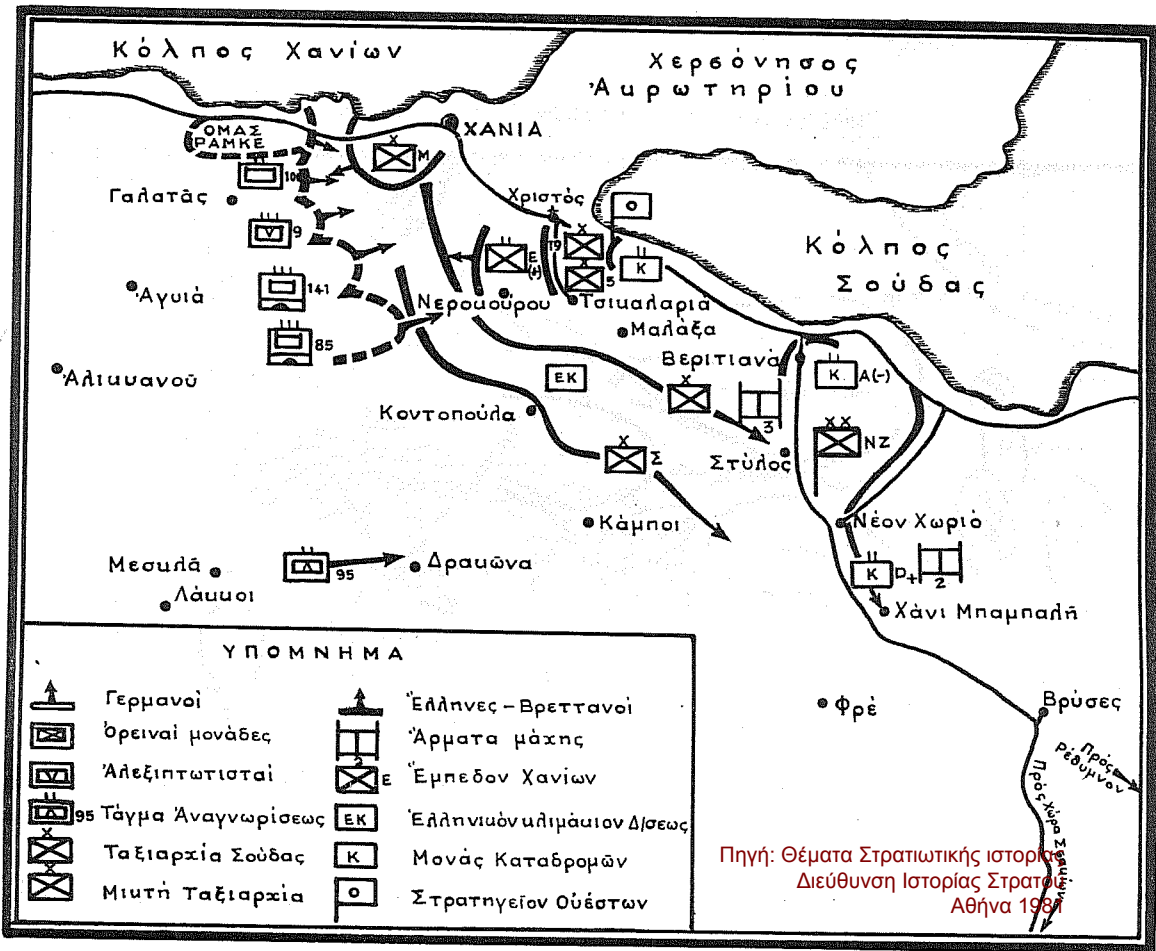
Σχεδ. 2. Μάχη Κρήτης (Περιοχή Ρεθύμνου - Γεωργιουπόλεως)

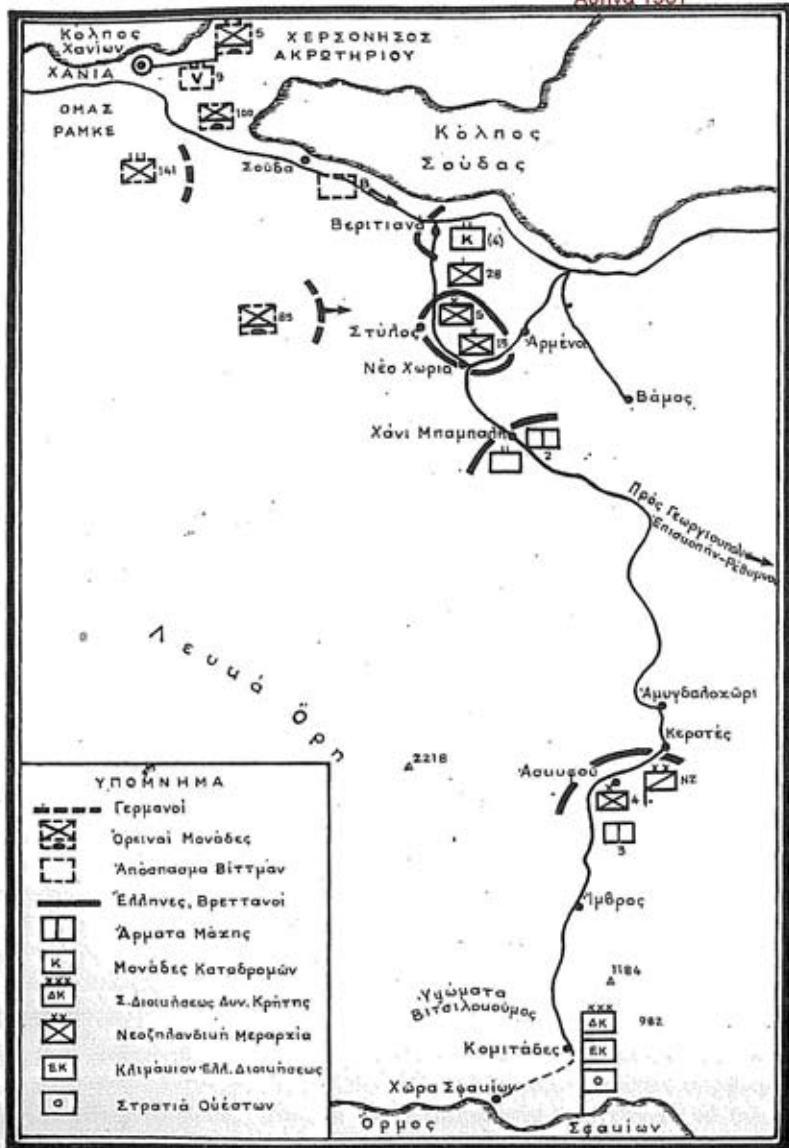
Σχεδ. 3. Μάχη Κρήτης (περιοχή Ήρακλείου)

Σχεδ. 4. Διάταξις 5ης Ν.Ζ. Ταξιαρχίας και Ν.Ζ. Μερραρχίας, Νύκτα 23/24 Μαΐου 1941.

Σχεδ. 5. Κατάστασις περιοχής Χανίων - Σούδας περί την 04.00 της 27ης Μαΐου 1941

Σχεδ. 6. Κατάσταση περιοχής Χανίων Σούδας - Σφακιών μετά την 01.00/28 - 5 - 41